

ПРИРАЧНИК ЗА РАБОТА НА ИЗБИРАЧКИТЕ ОДБОРИ

СОДРЖИНА

1. НАДЛЕЖНОСТ И СОСТАВ НА ОРГАНИТЕ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИЗБОРИ

1.1. ИЗБОРИ ЗА НАРОДНИ ПРАТЕНИЦИ НА НАРОДНОТО СОБРАНИЕ И ИЗБОРИ ЗА ПРЕТСЕДАТЕЛ НА РЕПУБЛИКАТА

Со Законот за избор на народни пратеници и Законот за избор на претседател на Републиката како органи за спроведување на избори за народни пратеници, односно избори за претседател на Републиката (во натамошниот текст: републички избори) дефинирани се:

1. Републичка изборна комисија (РИК)
2. Локални изборни комисии
3. Избирачки одбори

РЕПУБЛИЧКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

РИК е надлежна за обезбедување на законито спроведување на изборите во согласност со законот.

РИК има свој *постојан и проширен состав*.

Постојаниот состав на РИК која ги спроведува републичките избори распишани за 3 април 2022 година е проширен, согласно изборните закони, со уште шест членови и шест заменици на членовите, предложени од претседателот на Народното собрание, така што постојаниот Составот на РИК моментално го сочинуваат претседателот, заменик-претседателот, 22 членови и 22 заменици на членовите, секретар и заменик секретар на РИК, како и двајца учесници задолжени за статистика.

Во текот на републичките избори, кои ќе се одржат на 3 април 2022 година, РИК работи во *проширен состав* кој согласно Законот, го сочинуваат постојаниот состав и членови и заменици на членови именувани на предлог на подносителите на прогласените изборни листи на кандидати за народни пратеници и предлагачи на прогласените кандидати за претседател на Републиката.

ЛОКАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

Локалните изборни комисии во смисла на Законот за избор на народни пратеници се:

- општински изборни комисији
- градски изборни комисији
- изборни комисији на градските општини на Град Белград

Локалните изборни комисији вршат работи кои на претходните избори воглавно ги вршеле работните тела образувани од Републичката изборна комисија заради спроведување на парламентарни и претседателски избори.

Според новиот Закон за локални избори, бројот на членовите на постојаниот состав на локалната изборна комисија зависи од големината на единицата на локалната самоуправа за која е именувана, па така постојаната локална изборна комисија во постојан состав ја сочинуваат:

- претседател, шест членови, заменик претседател и шест заменици членови во единица на локална самоуправа со најмногу 50.000 запишани гласачи
- претседател, осум членови, заменик претседател и осум заменици членови во единица на локална самоуправа со најмногу 100.000 запишани гласачи
- претседател, десет членови, заменик претседател и десет заменици членови во единица на локална самоуправа со најмногу 500.000 запишани гласачи
- претседател, 12 членови, заменик претседател и 12 заменици членови во единица на локална самоуправа која има повеќе од 500.000 запишани гласачи

Постојаниот состав на локалните изборни комисији за републичките избори распишани за 3 април 2022 година е проширен, согласно изборните закони, со уште по једен член и заменик член, именувани од РИК на предлог на претседателот на Народното собрание.

Во текот на изборите, локалните изборни комисији работат во проширен состав кој, според Законот, како и РИК, се состои од постојан состав и членови и заменици членови именувани на предлог на подносителите на објавените изборни листи на кандидати за народни пратеници и предлагачите на прогласените кандидати за претседател на Републиката.

Надлежностите на локалната изборна комисија при спроведување на републичките избори се:

- да организира техничка подготовка за изборите
- да именува, разрешува и констатира престанок на функцијата членови и заменици членови на органот за спроведување на избори
- да одредува избирачки места
- да одлучува за барањата за поништување на гласање на избирачкото место поради неправилности за време на спроведување на гласањето
- да го прими изборниот материјал од РИК и да им го предава на избирачките одбори
- да го презема изборниот материјал од избирачките одбори по завршување на гласањето
- да им дава поддршка на избирачките одбори при спроведување на гласањето
- да го известува РИК за текот на гласањето
- да донесува збирен извештај за резултатите од гласањето од избирачките места кои се наоѓаат на нејзината територија
- да врши други работи во согласност со Законот за избор на народни пратеници и акти на РИК.

ИЗБИРАЧКИ ОДБОРИ

ИЗБИРАЧКИ ОДБОРИ:

- го преземаат изборниот материјал од локалната изборна комисија пред гласањето
- го подготвуваат избирачкото место за почеток на гласањето и ги уредуваат избирачкото место и просторијата за гласање
- спроведуваат гласање на избирачкото место
- спроведуваат гласање надвор од избирачкото место
- обезбедуваат правилност и тајност на гласањето
- одржуваат ред на избирачкото место
- ги утврдуваат резултатите од гласањето на избирачкото место
- по гласањето ѝ го предаваат изборниот материјал на локалната изборна комисија

Избирачките одбори имаат свој постојан и проширен состав.

Постојаниот состав на избирачкиот одбор го именува локалната изборна комисија на предлог на пратеничките групи, и составен е од претседател, два члена и нивни заменици

Постојаниот состав на избирачките одбори кои ќе ги спроведат републичките избори на 3 април 2022 година, проширен е, согласно Законот за избор на народни пратеници, со уште по еден член и заменик член кои ги именува РИК на предлог на претседателот на Народното собрание.

Избирачкиот одбор во проширен состав составен е од постојаниот состав и членови и заменици членови именувани на предлог на подносителите на прогласените изборни листи и предлагачи на прогласените кандидати за претседател на Републиката.

РЕПУБЛИЧКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

- претседател
- заменик претседател
- 22 членови
- 22 заменици членови
- двајца учесници задолжени за статистика
- секретар
- заменик секретар
- членови и заменици членови – именувани на предлог на подносителите на прогласените изборни листи
- членови и заменици членови – именувани на предлог на предлагачот на пријавените кандидати за претседател на Републиката

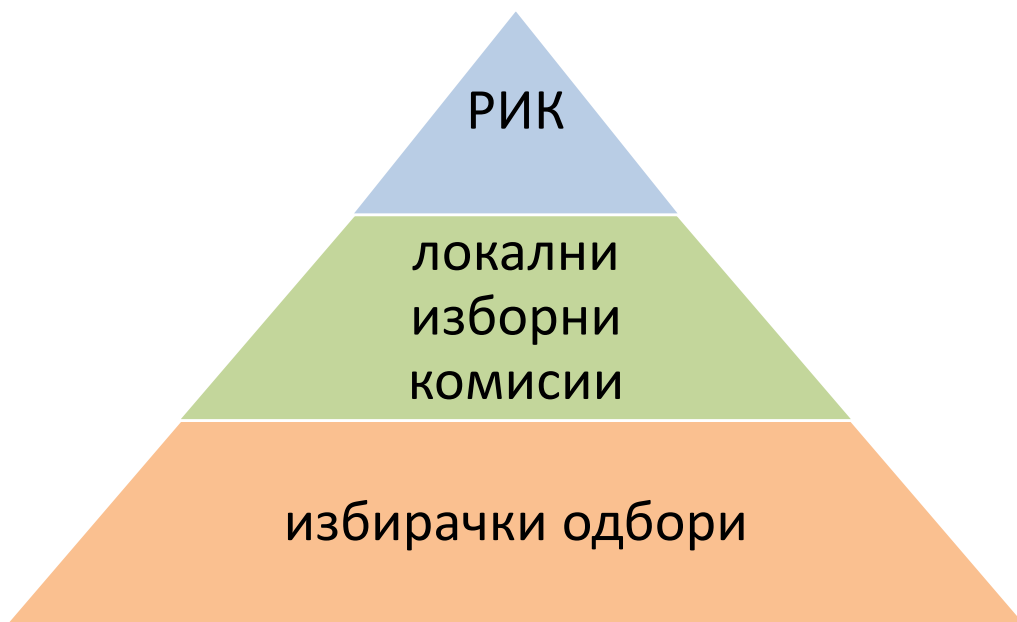
ЛОКАЛНИ ИЗБОРНИ КОМИСИИ

- претседател
- заменик претседател
- членови
- заменици членови
- членови и заменици членови – именувани на предлог на подносителите на прогласени изборни листи
- членови и заменици членови – именувани на предлог на предлагачот на пријавените кандидати за претседател на Републиката

ИЗБИРАЧКИ ОДБОРИ

- претседател
- заменик претседател
- тројца членови во постојан состав
- тројца заменици членови во постојан состав
- членови и заменици членови – именувани на предлог на подносителите на прогласените изборни листи
- членови и заменици членови – именувани на предлог на предлагачот на пријавените кандидати за претседател на Републиката

Графички приказ на органите за спроведување избори за народни пратеници и избори за претседател на Републиката што ќе се одржат на 3 април 2022 година во проширен состав

Пирамидален приказ на органите за спроведување на избори

1.2. ИЗБОРИ ЗА ОДБОРНИЦИ НА СОБРАНИЈАТА НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

На 3 април во 14 градови и општини, вклучително и градската општина Севојно во градот Ужице, покрај републичките избори ќе се одржат и избори за членови на локалните собранија (локални избори).

Законот за локални избори ги дефинира како органи за спроведување на локални избори:

1. Изборните комисии на единиците на локалната самоуправа (ИК)
2. Избирачки одбори

ПРОШИРЕН СОСТАВ НА ИЗБОРНИТЕ КОМИСИИ И ИЗБИРАЧКИТЕ ОДБОРИ

Во општините/градовите каде ќе се одржат и локални избори на 3 април, во проширениот состав на локалните изборни комисии и избирачки одбори ќе има членови и заменици членови именувани на предлог на подносителите на прогласените изборни листи за избор на одборници на општините/ градови, под услов во исто време да не учествуваат и на републичките избори.

1.3. КОДЕКС НА ОДНЕСУВАЊЕ НА ЧЛЕНОВИТЕ И НА ЗАМЕНИЦИТЕ ЧЛЕНОВИ НА ОРГАНИТЕ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИЗБОРИ

Со цел подобрување на работата, но и воспоставување на етички стандарди на однесување кои се очекуваат од органите за спроведување на избори, РИК донесе Кодекс на однесување на членовите и замениците членови на органите за спроведување на избори.

Во согласност со Кодексот, членовите и замениците членови на органите за спроведување на избори се должни:

- одговорно, совесно, стручно и во рамките на дадените овластувања да ги извршуваат должностите што им се доверени
 - работите да ги извршуваат непристрасно и ефикасно, во согласност со професионалните стандарди
 - во извршувањето на функцијата да ги почитуваат принципите на политичката неутралност
 - при донесувањето на одлуки да водат сметка за јавниот интерес, односно нивниот приватен интерес да не дојде во конфликт со јавниот интерес
 - да постапуваат во границите на даденото овластување и согласно целта поради која е дадено овластувањето
 - трпеливо, пристојно, љубезно и со должно внимание и почитување да се однесуваат кон сите гласачи и други учесници во изборната постапка, а особено кон лицата со попреченост
 - да бидат соодветно и пристојно облечени и со својот начин на облекување да не го нарушуваат угледот на органите за спроведување на избори;
 - да бидат ажурни, професионални и прецизни во исполнување на законските обврски
- да развиваат колегијални и коректни односи кон другите членови и замениците членови на органите за спроведување на избори
 - да го зачуваат угледот на органот што го претставуваат

На членовите и замениците членови на органите за спроведување на избори не им е дозволено:

- да примат подарок, услуга или друга корист за себе или за членовите на своето семејство при извршување на функцијата, со исклучок на протоколарен или пригоден подарок до со закон одредена вредност
- да користат јавен имот и службени простории на органите за спроведување на избори во приватни или политички цели, ниту пак да ја злоупотребуваат својата функција поради лична корист или корист на политичката странка која ги предложила во состав на органот за спроведување на избори
- да фаворизираат или дискриминираат одредени гласачи во остварување на нивните изборни права поради политичка, национална, расна, верска, родова или друга припадност
- да даваат невистинити изјави или информации што би го нарушило угледот на органите за спроведување на избори или би го загрозиле интегритетот на изборниот процес
- намерно или поради крајно невнимание да предизвика материјална штета на органите за спроведување на изборите или да поттикнуваат други лица тоа да го направат
- јавно да ја изјавуваат својата политичка, верска или друга лична припадност која би можела да ја доведе во прашање нивната непристрасност во одлучувањето
- во службените простории да носат симболи и пароли на политички странки

2. ПРИМОПРЕДАВАЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ ПРЕД ГЛАСАЊЕТО

РИК го предава изборниот материјал наменет за спроведување на републичките избори преку своите членови и заменици членови, во постојан и проширен состав, кои се овластуваат како координатори на РИК да извршуваат одредени изборни дејствија за општините на територија на одредена управна област.

Изборниот материјал им се предава на локалните изборни комисии од територијата на управната област за која се овластени од координаторите на РИК во седиштата на управните единици.

Локалната изборна комисија **изборниот материјал им го предава** на избирачките одбори од територијата на својата општина/град **во седиштето на општината/градот**.

За времето, местото и распоредот на примопредавањето на изборниот материјал на избирачките одбори локалната изборна комисија ги известува претседателите и замениците претседатели на избирачките одбори, како и лицата овластени за предлагање на лица во избирачките одбори во постојан и проширен состав.

Предавањето на материјалите на избирачките одбори се врши **најдоцна 24 часа пред денот на гласањето**, односно најдоцна во петок, 1 април 2022 година.

За примопредавањето на изборниот материјал помеѓу локалната изборна комисија и избирачкиот одбор се **прави записник** кој содржи список од сите материјали кои избирачкиот одбор ги презема од локалната изборна комисија.

За сите избори на кои ќе се гласа на 3 април се предава посебен изборен материјал, поради што се прават посебни записници за примопредавањето на тој материјал за сите избори.

НАПОМЕНА:

На примопредавањето на изборниот материјал можат да присуствуваат овластени претставници на подносителите на изборните листи, односно предлагачи кандидати за претседател на Републиката, како и претставници на набљудувачите на кои РИК им издал акредитации.

РЕПУБЛИЧКАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА И ЛОКАЛНАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА ЗА СЕКОЈ ИЗБИРАЧКИ ОДБОР, ЗА ИЗБОРИТЕ НА 3 АПРИЛ 2022 ГОДИНА ОБЕЗБЕДУВААТ:

- **Збирна изборна листа на кандидати за народни пратеници и Листа на кандидати за избор на претседател на Републиката**

(Збирната изборна листа е документ кој ги содржи сите изборни листи, са лични имиња на сите кандидати за народни пратеници и податоците за годината на нивното раѓање, занимање и престојувалиште, додека Листата на кандидати за избор на претседател на Републиката е документ кој содржи име и презиме на кандидатите, занимања и имиња на нивните предлагачи.

Овие документи се печатат на српски јазик, кирилско писмо. Во општините/градовите каде се во службена употреба јазиците на националните малцинства овие документи се печатат и на тие јазици.

Законот налага Збирната изборна листа и Листата на кандидати за избор на претседател на Републиката да бидат видно истакнати на избирачкото место за време на гласањето, како би можеле гласачите, при гласањето, да се информираат за сите изборни листи и за кандидатите за народни пратеници и претседател на Републиката.)

- **Решение за именување на членови и заменици членова на избирачкиот одбор**
- **Решение за именување на член и заменик член на постојаниот состав на избирачкиот одбор, на предлог на претседателот на Народното собрание**

(Решението содржи лични имиња на лицата кои се именувани во постојаниот состав на избирачкиот одбор на предлог на претседателот на Народното собрание и служи за утврдување кои лица се овластени, како членови на избирачкиот одбор, да спроведат гласање на избирачкото место.)

- **ИЗВОД ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК ЗА ГЛАСАЊЕ ЗА ИЗБОР НА НАРОДНИ ПРАТЕНИЦИ и ИЗВОД ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК ЗА ГЛАСАЊЕ ЗА ИЗБОР НА ПРЕТСЕДАТЕЛ НА РЕПУБЛИКАТА**, са евентуалниот список на дополнителни

промени во избирачкиот список кој се прилага со изводот од избирачкиот список

(Извод / посебен извод од избирачкиот список е документ кој содржи лични податоци за гласачите кои имаат право да гласаат на избирачкото место и служи за евидентирање на гласачите кои гласале.)

- **ПОСЕБЕН ИЗВОД ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК ЗА ГЛАСАЊЕ ЗА ИЗБОР НА НАРОДНИ ПРАТЕНИЦИ и ПОСЕБЕН ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК ЗА ГЛАСАЊЕ ЗА ИЗБОР НА ПРЕТСЕДАТЕЛ НА РЕПУБЛИКАТА**, ако на избирачкото место гласаат гласачи кои служат воен рок, или се на воена вежба или на обука во единиците или установите на Армијата на Србија

(Посебниот извод од избирачкиот список е документ кој содржи лични податоци за гласачите кои имаат право да гласаат на избирачкото место и служи за евидентирање на гласачите кои гласале.)

- **ГЛАСАЧКИ ЛИВЧИЊА за парламентарни и за претседателски избори за гласање на гласачите ПО ИЗВОДИ / ПОСЕБНИ ИЗВОДИ од избирачкиот список и евентуални списоци на дополнителни промени во избирачкиот список**

Во општините/градовите каде се во службена употреба јазиците на националните малцинства гласачките ливчиња се печатат и на тие јазици. Логично, најголемиот број гласачки ливчиња се печатат само на српски јазик и кирилско писмо, но постојат уште 28 поинакви варијанти на гласачкото ливче (на пр. српски-унгарски, српски-бошњачки, српски-унгарски-словачки, итн.). Секако, од бројот на јазиците на кои се печати гласачкото ливче зависи и форматот (големината) на гласачкото ливче.

- **КОНТРОЛЕН ЛИСТ** за проверка на исправноста на гласачката кутија за избор на народни пратеници и **КОНТРОЛЕН ЛИСТ** за проверка на исправноста на гласачката кутија за избор на претседател на Републиката

(Избирачкиот одбор проверува дали се гласачките кутии исправни и празни. Резултатот од контролата се запишува во соодветен контролен лист за парламентарни, односно претседателски избори.)

- **ЗАПИСНИК ЗА РАБОТАТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР** на спроведување на гласање за **избор на народни пратеници** и **ЗАПИСНИК ЗА РАБОТАТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР** на спроведување на гласање за **избор на претседател на Републиката, секој во по шест примероци**

(Записникот за работата на избирачкиот одбор е документ кој го пополнува избирачкиот одбор и во кој се внесуваат сите факти за текот на гласањето и резултатите од гласањето на избирачкото место.

(Записникот за работата на избирачкиот одбор покрај српскиот јазик и кирилското писмо се печати и на секој јазик и писмо на националното малцинство кој е во службена употреба во таа единица на локалната самоуправа. Тоа практично значи дека во оние општини во кои, покрај српскиот јазик, во службена употреба се на пр. уште два други јазици, ќе постојат обрасци на три записници за работата на избирачкиот одбор во по шест примероци, односно по еден образец за секој од тие три јазици)

- **Образец на Записникот за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор за спроведување на гласање на изборите за народни пратеници и изборите за претседател на Републиката, во шест примероци**

(Во Записникот за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор се внесуваат податоци за претставниците на домашните и странските набљудувачи кои биле присутни на избирачкото место. Тие претставници имаат право во Записникот сами да ги запишат своите евентуални забелешки, односно запазувања во врска со спроведување на гласањето на избирачкото место.)

- **Прирачник за работа на избирачките одбори**

(Прирачникот за работа на избирачките одбори претставува публикација која содржи збир правила за постапување на избирачките одбори при спроведување на гласањето и утврдување на резултатите од гласањето на избирачкото место.)

- **КОНТРОЛЕН ФОРМУЛАР** за логичко-пресметувачко усогласување на резултатите од гласањето на **парламентарните избори** и **КОНТРОЛЕН ФОРМУЛАР** за логичко-пресметувачко усогласување на резултатите од гласањето на **претседателските избори**

(Контролниот формулар е средство кое треба да му помогне на избирачкиот одбор при утврдување на резултатите од гласањето и проверката дали се утврдените резултати исправни.)

- **ДРЖАВНО ЗНАМЕ НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА**

(Државното знаме на Република Србија се истакнува при гласање на изборите за државни органи на избирачките места.)

- **Обрасци на потврди за изборно право за гласање надвор од избирачкото место (за двата изборни процеси)**

(Потврдата за изборно право за гласање надвор од избирачкото место е документ кој служи гласачот кој гласа надвор од гласачкото место со потпишување на истиот да потврди дека гласал. Потпишувањето на оваа потврда го заменува потпишувањето на гласачот во изводот од избирачкиот список.)

- **Обрасци за евиденција за присуство на членовите и замениците членови на избирачкиот одбор во постојан односно проширен состав на избирачкото место, во по два примероци**

(Евиденцијата за присуство на избирачкото место на постојаниот состав на избирачкиот одбор и евиденцијата за присуство на избирачкото место на проширениот состав на избирачкиот одбор служи да се утврди кој од членовите и замениците членови на избирачкиот одбор навистина бил на избирачкото место и учествувал во работата на избирачкиот одбор. Надоместот за работа во избирачкиот одбор им се плаќа исклучиво на оние лица кои се запишани во наведената евиденција.

Важно е да се има предвид дека потпишувањето на евиденцијата за присуство НЕ ГО ЗАМЕНУВА

потпишувањето на записникот за работата на избирачкиот одбор.)

- **Список на претставници од домашните и странските набљудувачи акредитирани за следење на работата на избирачките одбори**

(Овој список служи да може избирачкиот одбор да провери дали е претставникот на набљудувачите кој дошол на избирачкото место и поседува акредитација која ја издал РИК навистина овластен да биде присутен на конкретното избирачко место.)

- **Информативни постери за гласачите**

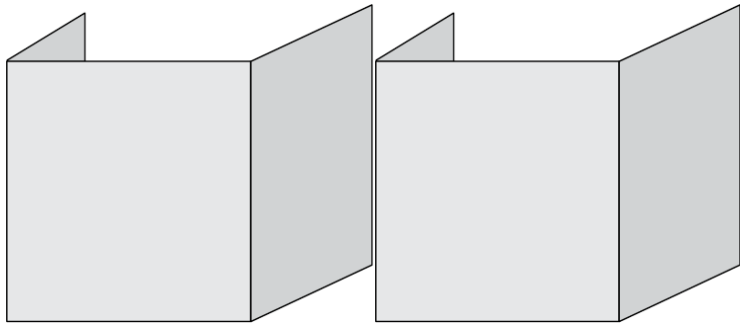
(Информативните постери за гласачите се истакнуваат на избирачкото место и служат да ги едуцираат гласачите за начинот на спроведување на гласањето)

- **Идентификациски картички за членовите на избирачките одбори са штипки**

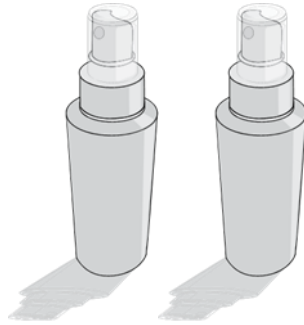

(Идентификациските картички служат за утврдување дали се лицата кои се присутни на избирачкото место овластени за спроведување на гласање на избирачкото место.)

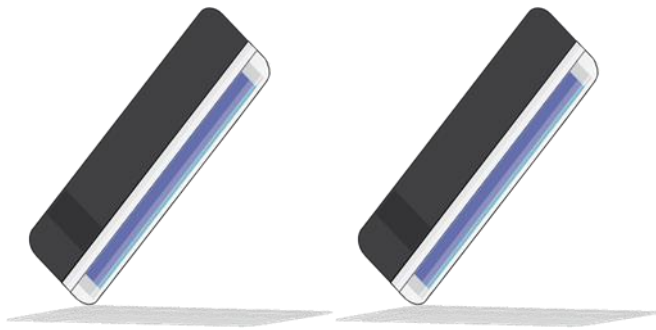
- **Ознака на избирачкото место и две ознаки за гласачките кутии (за двата изборни процеси)**
- **ДВЕ гласачки кутии (за парламентарните и претседателските избори)**
- **Паравани за обезбедување на тајност на гласањето**

- **два спрејови за обележување на прстот на гласачот**

- **две УВ ламби**

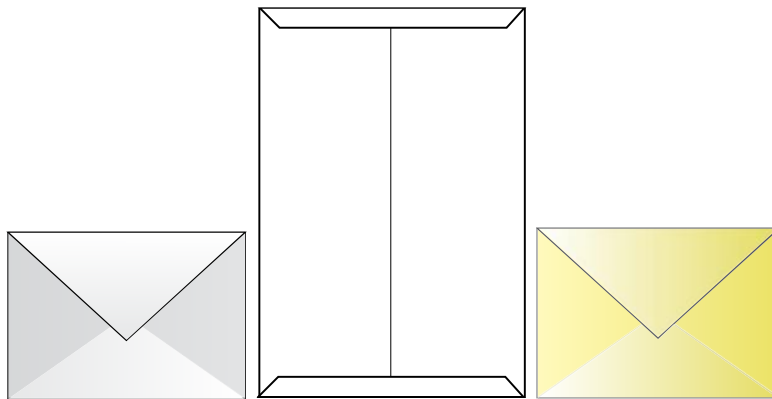
- **батерии за УВ ламбите**
- **прибор за пишување (пенкала и маркер)**

- **налепници за запечатување на гласачките кутии, како и
налепници за запечатување на пливките со гласачките**

ливчиња по гласањето, односно лентовидни хартии за гласачките ливчиња со поголем формат (шлајфни)

- пливкови за депонирање на гласачките ливчиња, контролен лист и потврди за изборното право за гласање надвор од избирачкото место

- останат канцелариски материјал (ножици, селотејп, емственик, линијар и хартија за пишување)

! ВНИМАВАЈТЕ:

Членовите на избирачкиот одбор кои го преземаат изборниот материјал, а најчесто тоа е претседателот на избирачкиот одбор, треба да посветат внимание на тоа да го преземат комплетниот материјал кој е наведен во записниците за примопредавање, од кои секако **најважни се гласачките ливчиња за секои избори посебно, изводите од избирачкиот список за секои избори посебно, контролните листови за проверка на исправност за секоја гласачка кутија**

и записници за работата на избирачкиот одбор за секои избори посебно.

! ВНИМАВАЈТЕ:

При примопредавањето, избирачкиот одбор треба да добие онолку гласачки ливчиња колку што гласачи можат да гласат на тоа избирачко место. Во врска со тоа неопходно е да се **обрати внимание на тоа дали на избирачкото место гласаат само гласачи запишани во изводот од избирачкиот список, или евентуално постои и посебен извод ако на тоа избирачко место гласаат и гласачи кои служат воен рок, или кои се на воена вежба или на образование во единиците или установите на Армијата на Србија** (во натамошниот текст: гласачи во Армијата на Србија). Значи, ако на избирачкото место постои и посебен извод за гласачи во Армијата на Србија, бројот на гласачките ливчиња кој му се врачува на избирачкиот одбор е еднаков на збирот на бројот на гласачите запишани во изводот од избирачкиот список, гласачите запишани во дополнителниот список и гласачите во Армијата на Србија запишани во посебен извод.

НАПОМЕНА:

РИК може во своите упатства да предвиди на избирачките одбори да им се доставува уште некој материјал (како заштитни маски и ракавици), поради што треба да се внимава при примопредавањето да се следат ставките од записникот за примопредавање на изборниот материјал, односно од записникот за примопредавање на останатиот материјал (во случај РИК да изработи такви записници).

ЗАПЕЧАТУВАЊЕ НА ВРЕЌИТЕ СО ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ

Откако на избирачкиот одбор ќе му се предаде предвидениот материјал (за двата изборни процеси), материјалот,

со исклучок на ножиците¹, се става во посебни вреќи за ставање на изборниот материјал (во сивата вреќа се става изборниот материјал за парламентарните избори, а во сината изборниот материјал за претседателските избори).

Откако материјалот ќе се стави во соодветните вреќи, вреќите **во присуство на членовите на избирачкиот одбор, се запечатуваат со безбедносните затворници** (бели за парламентарните, а сини за претседателските избори), чии сериски броеви се запишуваат во соодветниот записник за примопредавање на изборниот материјал.

Спрејот за означување на прстот на гласачот, УВ ламбата и канцеларискиот материјал се ставаат во вреќата за чување на изборниот материјал за народните пратеници.

НАПОМЕНА:

Пред ставањето на изборниот материјал во вреќата, спрејот за означување на прстот на гласачот, УВ ламбата и канцеларискиот материјал треба да се стават во посебна кеса или помала вреќа, која треба да биде затворена/врзана, за да не се истури нејзината содржина во вреќата.

Пред запечатувањето, на вреќите се лепат соодветни налепници со ознака за избор на народни пратеници односно избор за претседател на Републиката, во кои се запишува името на општината/градот и бројот на избирачкото место.

¹ Ножиците не одат во вреќата затоа што тие служат на денот на гласањето на избирачкото место да се пресече безбедносната затворница со која е запечатена вреќата.

! ВНИМАВАЈТЕ:

1. Запечатените вреќи со изборниот материјал не смеат да се отвараат пред избирачкиот одбор на денот на гласањето да се собере на избирачкото место.

2. Локалната изборна комисија при примопредавањето на изборниот материјал пред гласањето мора да води сметка за следново:

- изборниот материјал за сите избори да се спакува во посебни вреќи (**сива за парламентарните избори и сина за претседателските избори**);

- секоја вреќа со изборниот материјал да биде одбележана со соодветна налепница на која се запишани името на општината/градот и бројот на избирачкото место;

- избирачкиот одбор мора да добие онолку гласачки кутии колку што има избори на избирачкото место

НАПОМЕНА:

При примопредавањето на изборниот материјал, локалната изборна комисија треба на избирачкиот одбор да му го даде телефонскиот број за контактирање со лицето кое ќе има обврска на денот на гласањето да го отвори објектот каде што се наоѓа избирачкото место.

ДОСТАВУВАЊЕ ИЗБОРЕН МАТЕРИЈАЛ ЗА ГЛАСАЊЕ ВО СТРАНСТВО

Посебни правила се пропишани за **доставување на изборниот материјал за гласање во странство**. Овој материјал на избирачките одбори им го предава директно координаторот на РИК, а не локалната изборна комисија.

Примопредавањето се врши во седиштето на Министерството за надворешни работи. За примопредавањето се изработуваат посебни записници за двата изборни процеси.

Претседателот на избирачкиот одбор го пренесува изборниот материјал на избирачкото место во странство на начин

на кој се доставува дипломатска пратка, а со кој е осигурана безбедноста на изборниот материјал.

3. ПОДГОТОВКА ЗА ПОЧЕТОК НА ГЛАСАЊЕТО

На денот на гласањето, **3 април 2022 година, ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР СЕ СОСТАНУВА НАЈДОЦНА ВО 6.00 ЧАСОТ НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО**, како би ги извршил сите подготовки за почеток на гласањето.

! ВНИМАВАЈТЕ:

Членот на избирачкиот одбор или неговиот заменик треба да бидат присутни на избирачкото место, почнувајќи од собирањето на избирачкиот одбор на денот на гласањето, до утврдувањето на резултатите од гласањето на избирачкото место и пополнувањето на записникот за работата на избирачкиот одбор.

! ВНИМАВАЈТЕ:

Членот на избирачкиот одбор и неговиот заменик можат да бидат присутни на избирачкото место истовремено или да се сменуваат. Затоа, избирачкиот одбор не може на заменикот на присутниот член на избирачкиот одбор да му забрани на избирачкото место ба биде заедно со членот чиј е заменик. Во случај да процени дека присуството на голем број членови и заменици членови на избирачкиот одбор во проширениот состав ја загрозува тајноста на гласањето, претседателот на избирачкиот одбор би требало да укаже на тоа дека не е неопходно истовремено присуство и на член на избирачкиот одбор и на неговиот заменик.

НАПОМЕНА:

На подготовките за почеток на гласањето можат да присуствуваат и претставници на набљудувачите на кои РИК им издала акредитации.

Подготовката за почеток на гласање подразбира три фази:

1. утврдување на комплетноста и точноста на изборниот материјал (за двата изборни процеси)
2. уредување на избирачкото место

3. договор за поделба на задолженија

3.1. УТВРДУВАЊЕ НА КОМПЛЕТНОСТА И ТОЧНОСТА НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ

Претседателот на избирачкиот одбор со **ножици** ги сече сигурносните затворници од двете вреќи, **кои мора да ги чува и по гласањето задолжително да ѝ ги предаде на локалната изборна комисија.**

Потоа состојбата на изборниот материјал во вреќите (за двата изборни процеси) се споредува со податоците од записникот за примопредавање на изборниот материјал пред гласањето и така се утврдува дали е примениот материјал комплетен и точен. Во случај нешто да недостасува од изборниот материјал од записникот за примопредавање за парламентарните или претседателските избори за тоа веднаш се известува локалната изборна комисија.

! ВНИМАВАЈТЕ:

Гласачките ливчиња на избирачкиот одбор му се предаваат спакувани во пликови со по 100 гласачки ливчиња и, по правило, со еден плик во кој има помалку од 100 гласачки ливчиња. На пример, ако на избирачкото место гласаат 558 гласачи, на избирачкиот одбор ќе му се достават пет пликови со по 100 ливчиња и еден (шести плик) во кој ќе има 58 ливчиња. При подготовките за почетокот на гласање, избирачкиот одбор треба да го отвори само пликот со помалку од 100 гласачи, додека следниот плик (плик са 100 гласачки ливчиња) се отвора дури откако ќе гласа оној број гласачи кој одговара на бројот на гласачките ливчиња во пликот со помалку од 100 гласачки ливчиња. Согласно наведеното, на примерот на избирачкото место со 558 гласачи, проверката дали му е доставен на избирачкиот одбор доволен број на гласачки ливчиња подразбира пребројување **(без отворање на пликовите)** дали во вреќата има соодветен број на пликови со по 100 гласачки ливчиња и проверка дали во пликот со помалку од 100 гласачки ливчиња има 58 гласачки ливчиња.

За да може да почне гласањето, **ЗАДОЛЖИТЕЛНО** е на избирачкото место да биде следниов изборен материјал:

- Збирна изборна листа на кандидатите за народни пратеници и Листа на кандидатите за избор на претседател на Републиката
- извод од избирачкиот список за гласање за избор на народни пратеници и извод од избирачкиот список за гласање за избор на претседател на Републиката
- посебни изводи од избирачкиот список за двата избори, ако на избирачкото место гласаат гласачи во Армијата на Србија
- гласачки ливчиња за гласање на двата избори (**не е неопходен точен број!**)
- контролни листови за проверка на исправност на гласачките кутии за двата избори
- гласачка кутија за парламентарните избори и гласачка кутија за претседателските избори
- едан спреј за обележување на прстот на гласачот
- една УВ ламба
- најмалку еден параван за обезбедување на тајност на гласањето
- емственик и налепници за запечатување на гласачката кутија

Доколку недостасува нешто од овој материјал, гласањето не може да почне.

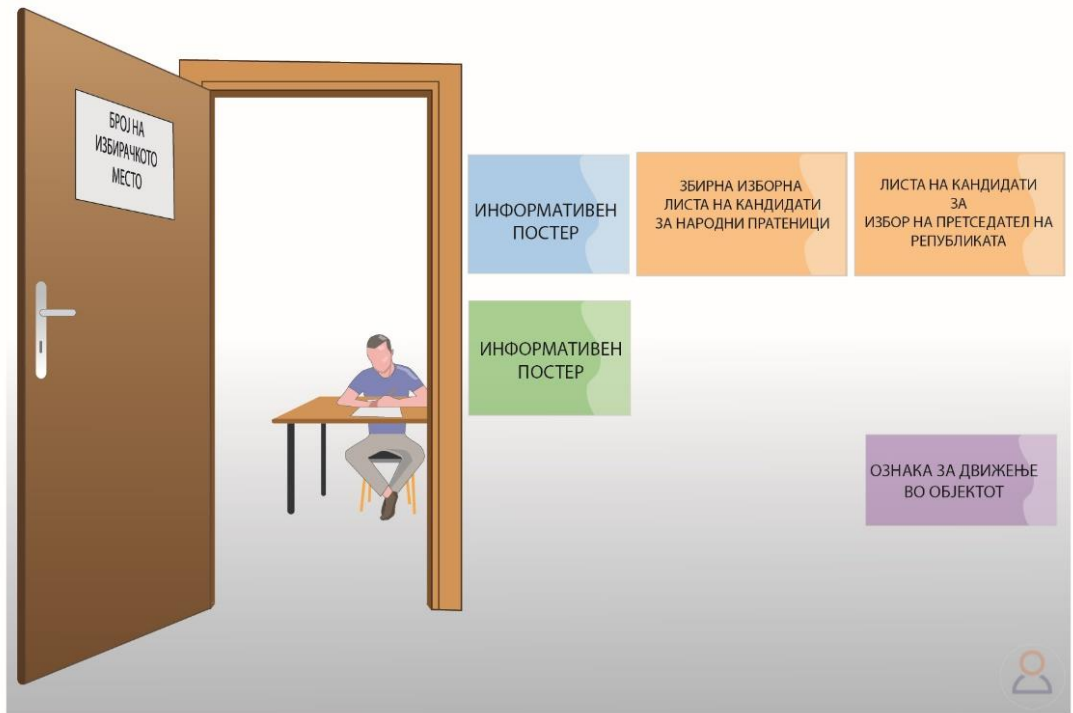
! ВНИМАВАЈТЕ:

Доколку на избирачкиот одбор за некои од изборните процеси не му е врачен број на гласачки ливчиња кој одговара на бројот на гласачи кои гласаат на избирачкото место, тоа не е причина избирачкиот одбор да не го отвори избирачкото место и да не започне гласањето. Избирачкиот одбор, во тој случај треба да продолжи со подготвителните активности и да овозможи почеток на гласањето на избирачкото место.

3.2. УРЕДУВАЊЕ НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

Откако ќе утврди дека располага со изборниот материјал неопходен за почеток на гласањето, членовите на избирачкиот одбор пристапуваат кон уредување на избирачкото место:

- првин на влезот во објектот во кој се наоѓа избирачкото место се истакнуваат бројот и името на избирачкото место
- доколку во објектот постојат повеќе избирачки места или ако е голем објектот со едно избирачко место, општинската/градска управа треба да се погрижи за поставување на соодветни патокази
- на влезот во просторијата во која е избирачкото место се истакнуваат бројот и името на избирачкото место
- во просторијата во која е избирачкото место се истакнува Државното знаме на Република Србија
- Збирната изборна листа и Листата на кандидати за избор на претседател на Републиката задолжително се истакнуваат пред просторијата во која е избирачкото место
- информативните постери за гласачите задолжително се истакнуваат пред просторијата во која е избирачкото место

Потоа просторијата се уредува така што од влезот до гласачката кутија, местата за спроведување на изборните дејствија задолжително треба да бидат поставени по следниов редослед:

- место на кое се врши проверка со УВ ламба
- место на кое се утврдува идентитетот на гласачот
- место на кое се наоѓа **изводот од избирачкиот список за гласање за избор на народни пратеници** и посебен извод од избирачкиот список за избор на народни пратеници за гласачите во Армијата на Србија ако гласаат на тоа избирачко место
- место на кое се наоѓа **изводот од избирачкиот список за гласање за избор на претседател на Републиката** и посебен извод од избирачкиот список за избор на претседател на Републиката за гласачите во Армијата на Србија ако гласаат на тоа избирачко место
- место на кое прстот на гласачот се обележува со спреј
- место на кое се врачуваат гласачките ливчиња **за гласање за избор на народни пратеници**

- место на кое се врачуваат гласачките ливчиња **за гласање за избор на претседател на Републиката**
- место на кое член на избирачкиот одбор ги поучува гласачите за начинот на гласање;
- паравани за обезбедување на тајност на гласањето
- гласачка кутија **за гласање за избор на народни пратеници**
- гласачка кутија **за гласање за избор на претседател на Републиката**

! ВНИМАНИЕ:

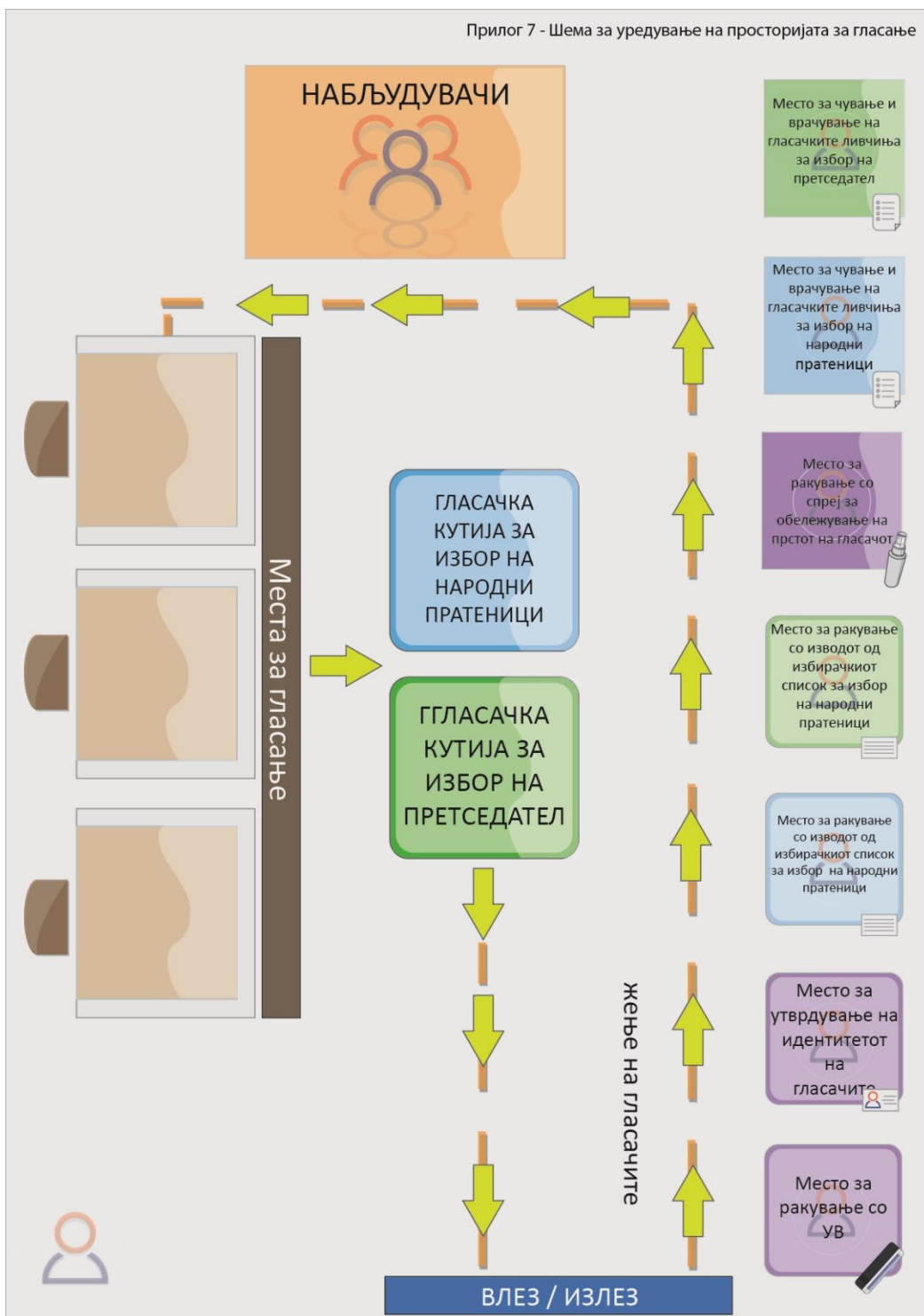
Параваните за гласање мора да бидат поставени така да обезбедат тајност на гласањето, односно така да никој од членовите на избирачкиот одбор, претставници на набљудувачи, новинари или други гласачи не можат да видат како гласачот го пополнува гласачкото ливче.

Исто така, отворот на параванот треба да биде свртен кон ѕидот, при што растојанието помеѓу параваните мора да биде најмалку еден метар.

НАПОМЕНА:

1. На гласачката кутија за гласање за избор на народни пратеници задолжително се лепи хартија која служи како ознака на гласачката кутија и која има **НАПОМЕНА** дека гласачката кутија е наменета за гласање на изборите за народни пратеници.

2. На гласачката кутија за гласање за избор на претседател на Републиката задолжително се лепи хартија која служи како ознака на гласачката кутија и која има **НАПОМЕНА** дека гласачката кутија е наменета за гласање на изборите за претседател на Републиката.

Шема на избирачкото место за изборите кои ќе се одржат на 3 април 2022 година

Освен уредување на просторијата во која треба да се гласа, избирачкиот одбор мора да провери дали во таа просторија, или директно пред избирачкото место се **истакнати симболи на политички странки и на подносителите на прогласените изборни листи или предлагачите кандидати за претседател на Републиката, како и друг изборен пропаганден материјал** (политички странки, партиски коалиции, група граѓани). Ако утврди дека е истакнат таков материјал, избирачкиот одбор треба да го отстрани, а доколку тоа не може да го направи, за потребата да се отстрани ја известува локалната изборна комисија, која ќе ја извести надлежната комунална служба.

НАПОМЕНА:

За тоа во просторијата во која се гласа или директно пред избирачкото место да не биде истакнат изборен пропаганден материјал избирачкиот одбор мора да се грижи постојано додека трае гласањето на избирачкото место.

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ СО РЕПУБЛИЧКИТЕ ИЗБОРИ

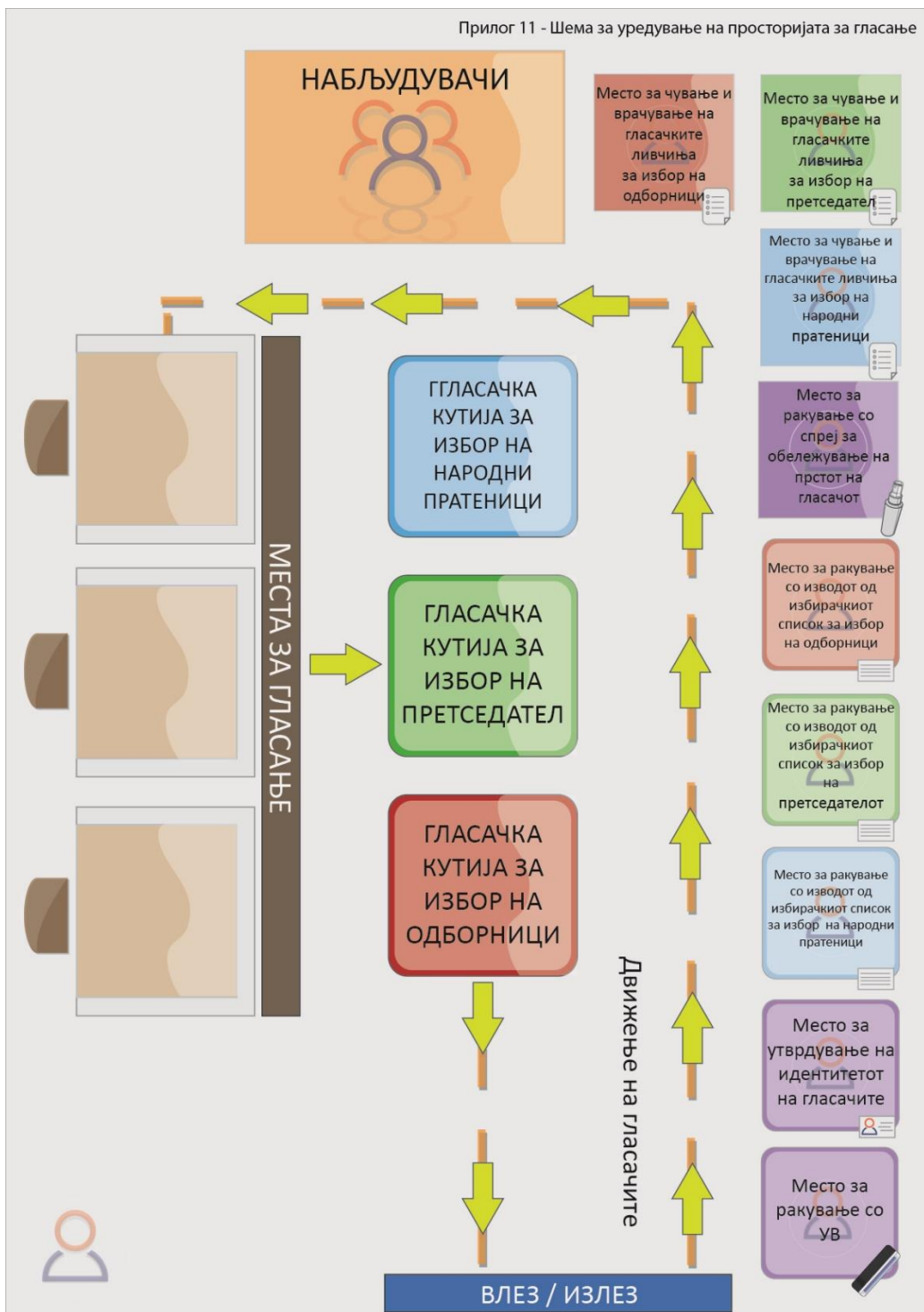
Во оние општини/градови во кои заедно со републичките ќе се одржат и локални избори, после местото за извод од избирачкиот список за претседателски избори, треба да се обезбеди место за извод од избирачкиот список за гласање на локалните избори, додека местото на кое се врачуваат гласачките ливчиња за локалните избори треба да се наоѓа после местото на кое се врачуваат гласачките ливчиња за претседателските избори.

Исто така, покрај местата на кои се гласачките кутии за гласање на парламентарните и претседателските избори, треба да обезбедат и место за гласачката кутија за локалните избори.

! ПОСЕБНО ВНИМАНИЕ:

Голем број на избирачките одбори, кога на избирачкото место се гласа на повеќе избори, и има повеќе од една гласачка кутија, на гласачките кутии, наместо хартија со ознака на изборот, лепи гласачки ливчиња, како би знаеле гласачите во која кутија треба да го стават кое гласачко ливче. Ако се постапи така **(погрешно)**, избирачкиот одбор не смее да заборави тие гласачки ливчиња, по

завршеното гласање, да ги извади од гласачките кутии и да ги стави во неупотребените гласачки ливчиња!

Шема на избирачкото место на кое на 3 април 2022 година истовремено со републичките избори ќе се одржат и локалните избори

3.3. ДОГОВОР ЗА ПОДЕЛБА НА ЗАДОЛЖЕНИЈАТА

По завршувањето на уредувањето на избирачкото место, членовите на избирачкиот одбор се договараат за поделба на надлежностите при спроведување на гласањето. Најважно е да се утврди кои членови, односно заменици членови, ќе бидат задолжени за извршување на следниве дејствија:

- ракување со УВ ламбата
- утврдување на идентитетот на гласачот
- ракување со изводот од избирачкиот список за избор на народни пратеници и со посебниот извод од избирачкиот список за гласање на гласачите во Армијата на Србија за избор на народни пратеници
- ракување со изводот од избирачкиот список за избор на претседател на Републиката и со посебниот извод од избирачкиот список за гласање на гласачите во Армијата на Србија за избор на претседател на Републиката
- ракување со спрејот за обележување на прстот на гласачот
- чување и врачување на гласачките ливчиња за избор на народни пратеници
- чување и врачување на гласачките ливчиња за избор на претседател на Републиката
- поучување на гласачите за начинот на гласање;
- водење сметка за тоа гласачите гласачките ливчиња да ги ставаат во соодветните гласачки кутии

Покрај наведеното, избирачкиот одбор треба да одреди и:

- **три членови или заменици членови на избирачкиот одбор** кои се именувани на предлог на тројца различни овластени предлагачи (од кои најмалку еден е именуван на предлог на **опозициската изборна листа/опозициски предлагач на кандидат за претседател на Републиката**) и кои како **претставници на избирачкиот одбор, ќе го спроведат гласањето надвор од избирачкото место**

- член или заменик член на избирачкиот одбор кој ќе биде задолжен за пополнување на контролните формулари и вршење на логичко-пресметковна контрола на резултатите од гласањето внесени во контролните формулари (за двата изборни процеси)

! ПОСЕБНО ВНИМАНИЕ:

Поделбата на задолженијата не значи дека за секое посебно задолжение може да биде одреден само еден член од избирачкиот одбор, напротив. Пожелно е членовите на избирачкиот одбор да се сменуваат во извршување на работите во врска со спроведување на гласањето.

Претседателот на избирачкиот одбор должен е посебно да ги поттикнува членовите и замениците членови на избирачкиот одбор кои се именувани на предлог на опозициската изборна листа/предлагачот на опозицијата на кандидатот за претседател на Републиката посебно да проверуваат одредени изборни дејствија, како што се: контрола на исправноста на гласачката кутија, класификација на гласачките ливчиња на важечки и неважечки и пребројување на гласовите добиени од изборните листи.

3.4. ПОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАПИСНИКОТ ЗА РАБОТАТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР ПРЕД ОТВОРАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

Откако ќе се извршат сите претходно наведени активности, а пред да се отвори гласачкото место, избирачкиот одбор треба да ги пополни првите четири точки од Записникот за работа на избирачкиот одбор, и тоа:

- во точката 1 да го запише бројот на гласачкото место;
- во точката 2 да го запише името на општината / градот / заводот / странска држава;
- во точката 3 да го запише датумот на одржување на гласањето;
- во точката 4 да го запише бројот на гласачи кои се запишани во изводот од гласачкиот список.

! ВНИМАНИЕ:

Утврдување на бројот на гласачи **запишани во изводот од избирачкиот список подразбира не само утврдување на бројот на гласачи од самиот извод**, туку мора да се посвети внимание и на **списокот дополнителни промени во избирачкиот список, ако е доставен со изводот од избирачкиот список**. При тоа, треба да се посвети внимание на тоа во тој евентуален список со дополнителни промени можат да се наоѓаат не само гласачи кои се дополнително запишани во избирачкиот список за тоа гласачко место, туку и гласачи кои се избришани од тоа избирачко место, или и гласачи кои не се ни допишани ниту пак избришани, туку им е променет само некој податок во изводот од избирачкиот список, на пр. презиме. Затоа, **избирачкиот одбор мора да внимава кај утврдувањето на бројот на гласачи да ги вброи и оние кои се допишани и да ги одземе оние кои се избришани!**

Покрај наведеното, избирачкиот одбор треба да посвети внимание и на **евентуалниот посебен извод од избирачкиот список за гласање на гласачи во Армијата на Србија**, и да ги вброи во вкупниот број гласачи.

На пр. Во изводот се запишани 578 гласачи. Во списокот со дополнителни промени запишани се 5 гласачи кои се додадени на тоа избирачко место, 3 гласачи кои се избришани од тоа избирачко место и 7 гласачи на кои им е променето презимето или некој друг личен податок, што значи дека не се ни додадени ни избришани. Во посебниот извод за гласање на гласачи во Армијата на Србија запишани се 44 гласачи. Тоа значи дека на ова избирачко место се запишани вкупно 624 гласачи (578+5-3+44).

НАПОМЕНА:

Конечниот број на запишани гласачи на избирачкото место избирачкиот одбор може да го провери и во известувањето кое се доставува со списокот со дополнителни промени, доколку таквиот список е доставен за избирачкото место. Имено, РИК за избирачките места на кои има дополнителни измени во избирачкиот список ќе достави известување со конечниот

број на гласачи на избирачкото место. Избирачкиот одбор, доколку го добие ова известување, треба само да го препише конечниот број на гласачи кој се наоѓа во известувањето.

! ВНИМАВАЈТЕ:

На оние избирачки места на кои постојат записници за работата на избирачкиот одбор и на јазиците на националните малцинства, избирачкиот одбор мора да води сметка за тоа сите податоци задолжително да се запишат во сите записници на тие јазици.

4. ОТВОРАЊЕ НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

Откако ќе се извршат сите подготовки за спроведување на гласањето и откако сите членови и заменици членови на избирачкиот одбор на видно место ги закачиле своите идентификациски картички, избирачкиот одбор утврдува дека гласањето може да почне.

НАПОМЕНА:

Членовите на избирачкиот одбор своите идентификациски картички мора да ги носат постојано додека се на избирачкото место.

НАПОМЕНА:

Претседателот на избирачкиот одбор е должен, **во текот на целиот ден**, да води сметка за тоа членовите и замениците членови на избирачкиот одбор да се запишат во соодветна **евиденција за присутност на членовите и замениците членови на избирачкиот одбор во постојан или проширен состав**, која служи како основа за исплата на надомест за работата во избирачкиот одбор.

! ВНИМАВАЈТЕ:

Претседателот на избирачкиот одбор мора да им напомене на членовите и замениците членови на избирачкиот одбор дека нивното запишување во евиденцијата за присутност на избирачкото место не ја заменува, односно не ја исклучува обврската за потпишување на Записникот за работа на избирачкиот одбор, со оглед на тоа дека е тоа нивна законска обврска.

Во согласност со законот, избирачките места се отвораат **во 7.00 часот**, а се затвораат **во 20.00 часот** и во текот на тоа време избирачкото место мора да биде постојано отворено.

Во точката 5 од Записникот за работата на избирачкиот одбор, неопходно е, **веднаш по отворањето на избирачкото место, да се запише времето на отворање на избирачкото место.**

ПРОВЕРКА НА ИСПРАВНОСТА НА ГЛАСАЧКАТА КУТИЈА – ПОПОЛНУВАЊЕ НА КОНТРОЛНИОТ ЛИСТ

Откако ќе се отвори избирачкото место и откако на избирачкото место ќе дојде првиот гласач, се врши проверка на исправноста на гласачките кутии така што се утврдува дали се исправни и празни, по што се пополнуваат двата контролни листови за проверка на исправноста на гласачката кутија (за парламентарните и претседателските избори), кои ги потпишуваат сите присутни членови и заменици членови на избирачкиот одбор и тој прв гласач.

Потоа во Записникот за работата на избирачкиот одбор за спроведување на гласање за избор на народни пратеници и Записникот за работата на избирачкиот одбор за спроведување на гласање за избор на претседател на Републиката се запишува:

- име и презиме на гласачот кој прв дошол на избирачкото место – **точка 6 на двата записника**
- број под кој гласачот кој прв дошол на избирачкото место е запишан во изводот од избирачкиот список - **точка 7 на двата записника**

! ВНИМАВАЈТЕ:

Кога ќе дојде првиот гласач на избирачкото место, пред пристапувањето кон проверката за исправност на гласачките кутии, избирачкиот одбор задолжително првин со УВ ламба проверува дали тој гласач можеби веќе негде гласал, потоа го утврдува неговиот идентитет со соодветната исправа и проверува дали е запишан во изводот од избирачкиот список.

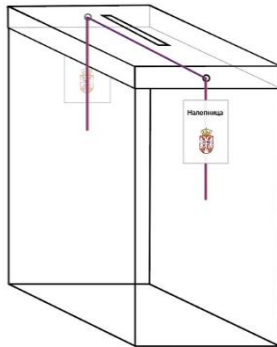
Исправноста на гласачките кутии не може да се провери во присуство на гласачот за кого по проверката со УВ ламба е утврдено дека излегол на изборите на друго избирачко место, кој нема валидна јавна исправа за утврдување на идентитетот, кој не е запишан во изводите од избирачките списоци и кој е член на избирачкиот одбор на тоа избирачко место.

После пополнувањето и потпишувањето на контролните листови, контролните листови се ставаат во соодветната гласачка кутија (во зависност од тоа за кои избори е гласачката кутија).

! ВНИМАВАЈТЕ:

Потребно е да се води сметка за тоа контролниот лист за проверка на гласачката кутија за избори за народни пратеници да се стави исклучиво во гласачката кутија за тие избори, односно по грешка да не се стави во гласачката кутија за избор на претседател на Републиката, како и обратно!

По ставањето на контролните листови во соодветните гласачки кутии, кутиите се затвораат и запечатуваат со помош на емственик и налепници за запечатување на гласачките кутии.

СЛИКА НА ЗАПЕЧАТЕНАТА ГЛАСАЧКА КУТИЈА СО ЕМСТВЕНИК И НАЛЕПНИЦА

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ И РЕПУБЛИЧКИТЕ ИЗБОРИ

На оние избирачки места на кои истовремено со републичките избори ќе се гласа и на локалните избори, **возможна е ситуацијата некој гласач да биде запишан само во изводот од избирачкиот список за гласање на републичките избори, а не и во изводот за гласање на локалните избори, и обратно!** Избирачкиот одбор тоа мора да го има предвид, и задолжително да провери дали првиот гласач кој дошол на избирачкото место е запишан во сите изводи од избирачкиот список. Доколку не е, постапката проверка на исправност на гласачката кутија се врши само за оние избори на кои тој гласач може да гласа.

Дури откако ќе се извршат сите наведени активности, избирачкиот одбор ќе му овозможи на првиот гласач да гласа.

5. ГЛАСАЊЕ НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

Гласачот гласа на избирачкото место на кое е запишан во изводите од избирачкиот список. Со исклучок, гласачот може да гласа и надвор од избирачкото место на кое е запишан во изводите од избирачкиот список, под услов да се работи за лице кое не може да гласа на избирачкото место поради тешка болест, старост или попреченост.

Гласачите кои се во притвор или издржуваат кривични казни гласаат на избирачкото место во заводот за издржување на кривични казни каде се наоѓаат.

Гласачите во Армијата на Србија гласаат на избирачките места кои се најблиски на единицата или установата во која се наоѓаат.

На секој гласач задолжително, најдоцна пет дена пред денот на одржување на изборите, му се доставува повик за гласање кој содржи: ден и време на гласањето, број и адреса на избирачкото место и број под кој гласачот е запишан во изводите од избирачкиот список.

ВАЖНА НАПОМЕНА:

За републичките избори гласачите ќе добијат **само еден повик за гласање** кој се однесува и на гласање на изборите за народни пратеници и на изборите за претседател на Републиката

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Избирачкиот одбор е должен на лицето кое се движи со помош на куче водич и има соодветен документ за движење со помош на куче водич да му **овозвозможи слободен пристап на објектот** во кој е избирачкото место и на самото избирачко место.

Под соодветен документ за движење со помош на куче водич се смета:

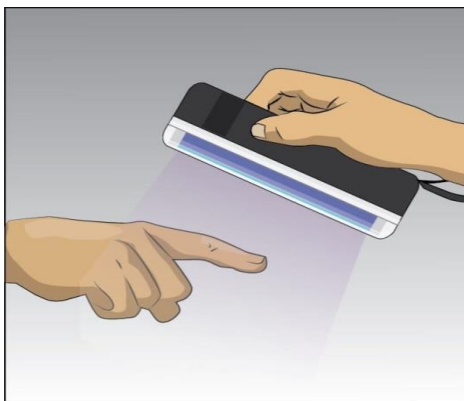
- 1) доказ за стекнати знаења, способности и вештини за движење со куче водич – за лице кое се движи со помош на куче водич
- 2) доказ за завршена обука – за куче водич

Кога гласачот ќе дојде на избирачкото место, избирачкиот одбор ги презема следните активности:

- проверка со УВ ламба дали гласачот гласал на друго избирачко место
- утврдување на идентитетот на гласачот
- проверка дали е гласачот запишан во изводот од избирачкиот список за избор на народни пратеници
- проверка дали е гласачот запишан во изводот од избирачкиот список за избор на претседател на Републиката
- обележување на гласачот со спреј
- врачување на гласачкото ливче за избор на народни пратеници на гласачот
- врачување на гласачкото ливче за избор на претседател на Републиката на гласачот

ПРВА АКТИВНОСТ: ПРОВЕРКА СО УВ ЛАМБА ДАЛИ ГЛАСАЧОТ ГЛАСАЛ НА ДРУГО ИЗБИРАЧКО МЕСТО

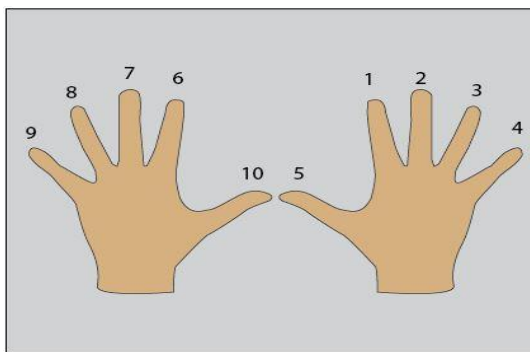

ПРОВЕРКАТА СО УВ ЛАМБА подразбира проверка дали показалецот на десната рака на гласачот е веќе обележан со невидливо УВ мастило.

Доколку гласачот нема показалец на десната рака, се проверува дали е обележан следниот достапен прст надесно и конечно палецот на таа рака, под коренот на ноктот.

Доколку гласачот нема десна дланка, се проверува дали е обележан показалецот на левата рака, односно следниот достапен прст налево и конечно палецот на таа рака, под коренот на ноктот.

Доколку гласачот нема дланки, не се врши проверка со УВ ламба.

Доколку со УВ ламбата се утврди постоење на траги од УВ мастило од спрејот со кој се обележува прстот на гласачот, се смета дека гласачот веќе гласал на друго избирачко место, поради што избирачкиот одбор **не смее да му дозволи да гласа, и гласачот е должен без одложување да го напушти избирачкото место.**

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

По исклучок, на членовите на избирачките одбори кои се определени да ракуваат со спрејот за обележување на прстот на гласачот треба да им се дозволи да гласаат на своето избирачко место со решение за именување за член на избирачкиот одбор!

ВТОРА АКТИВНОСТ: УТВРДУВАЊЕ НА ИДЕНТИТЕТОТ НА ГЛАСАЧОТ

Откако ќе се утврди дека гласачот не гласал, потребно е избирачкиот одбор да го **УТВРДИ ИДЕНТИТЕТОТ НА ГЛАСАЧОТ**. Утврдувањето на идентитетот на гласачот се врши така што

гласачот му приоѓа на следниот член на избирачкиот одбор, му ги соопштува своето име и презиме и му го предава повикот за гласање, **доколку го понесол**, и го докажува својот идентитет.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Гласачот нема обврска повикот за гласање да го понесе на избирачкото место и избирачкиот одбор не смее на тој гласач да му го одземе правото да гласа само затоа што тој повик не го понесол на гласање.

Својот идентитет гласачот го докажува со **важечка лична карта, односно важечка патна исправа (пасош).**

Избирачкиот одбор треба да му овозможи гласање на гласачот кој својот идентитет го докажува со лична карта или пасош со истечен рок на важење, под услов да приложи потврда дека во Министерството за внатрешни работи поднел барање за издавање на нова лична карта односно пасош.

За докажување на идентитетот не може да се користи возачка дозвола, затоа што нејзиниот образец не содржи ЕМБГ на гласачот.

Доколку на избирачкото место гласаат гласачи во Армијата на Србија, тие својот идентитет можат да го докажат и со воена легитимација која содржи слика на гласачот и единствен матичен број на граѓанинот.

Гласачот кој гласа на избирачко место во **завод за извршување на кривични санкции** својот идентитет може да го докаже и со соодветна исправа која му ја издава тој завод.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Во пракса може да се случи на избирачкото место да дојде гласач кој поседува важечки документ во кој е наведено друго презиме во однос на презимето наведено во изводот од избирачкиот список. Во овој случај, избирачкиот одбор на тој гласач треба да му овозможи да да гласа, без оглед на таа околност, под услов врз основа на сликата на гласачот и единствениот матичен број на граѓанот во документот со кој го докажува својот идентитет да може да се утврди дека се работи за исто лице.

ТРЕТА АКТИВНОСТ: ПРОВЕРКА ДАЛИ Е ГЛАСАЧОТ ЗАПИШАН ВО ИЗВОДИТЕ ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК

По утврдување на идентитетот на гласачот, избирачкиот одбор пристапува кон **ПРОВЕРКА ДАЛИ Е ГЛАСАЧОТ ЗАПИШАН ВО ИЗВОДИТЕ ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК.**

Проверката се врши така што членот на избирачкиот одбор задолжен за утврдување на идентитетот на гласачите им ги соопшува на членовите на избирачкиот одбор кои се задолжени за ракување со изводите од избирачкиот список име и презиме и ЕМБГ на гласачот и реден број од изводот кој е наведен во повикот за гласање, ако го понесол гласачот на гласање.

Гласачот, потоа, му приоѓа на членот на избирачкиот одбор кој е задолжен за ракување со изводот од избирчкиот список за избор на народни пратеници, кој го наоѓа гласачот во изводот и го заокружува редниот број пред презимето на гласачот, по што **гласачот се потпишува на соодветно место во изводот,**

Гласачот, потоа, му приоѓа на членот на избирачкиот одбор кој е задолжен за ракување со изводот од избирчкиот список за избор на претедател на Републиката, кој го наоѓа гласачот во изводот и го заокружува редниот број пред презимето на гласачот, по што **гласачот се потпишува на соодветно место во изводот.**

Ако избирачкиот одбор не може да го најде гласачот во изводот од избирачкиот список, мора да провери дали е тој гласач евентуално запишан во приложениот список со дополнителни промени во избирачкиот список.

Списокот со дополнителни промени е список на гласачи кои, врз основа на решение на Министерството за државна управа и локална самоуправа, се дополнително запишани да гласат на избирачкото место, избришани од тоа избирачко место или им е променет некој личен податок.

Списокот со дополнителни промени го изработува РИК и се наоѓа во прилог на соодветниот извод од избирачкиот список, како негов составен дел.

Ако гласачот не е запишан ни во изводот од избирачкиот список, ни во списокот со дополнителни промени во избирачкиот список, избирачкиот одбор треба да го упати гласачот да провери на кое избирачко место е запишан во избирачкиот список, со пребарување на интернет страницата <https://upit.birackispisak.gov.rs>, или преку телефонски контакт со Министерството за државна управа и локална самоуправа.

Ако членот на избирачкиот одбор не може да го најде гласачот во изводот под презиме од документот со кој го докажува својот идентитет, треба да го праша гласачот дали го менувал презимето во претходниот период. Доколку гласачот го менувал презимето, членот на избирачкиот одбор е должен да го побара во изводот од избирачкиот список и под тоа друго презиме. Во случај гласачот да е запишан во извод од избирачкиот список под друго презиме, ќе му биде овозможено да гласа само доколку неговиот ЕМБГ во документот со кој го докажува својот идентитет е идентичен на ЕМБГ наведен во изводот од избирачкиот список.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Законот строго забранува допишување на гласачи во изводот од избирачкиот список. Повредата на оваа забрана е основа за **поништување на гласањето на избирачкото место по службена должност**. Затоа избирачкиот одбор, ако не најде некое лице во изводот од избирачкиот список, **НИКАКО НЕ СМЕЕ** да го допише во изводот и не смее да му дозволи да гласа, без оглед на тоа што евентуално го познава или што тоа лице тврди дека гласа на тоа избирачко место.

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Гласачот има право самостојно да одлучи на кои избори ќе гласа.

Избирачкиот одбор не смее да го приморува гласачот да гласа на сите избори кои се спроведуваат на тоа избирачко место доколку гласачот тоа не го сака.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Членот на избирачкиот одбор е должен да води сметка за тоа гласачот да се потпише во соодветната рубрика, со оглед на тоа дека може да се случи ситуација **во изводот**

од избирачкиот список да бидат запишани повеќе гласачи со исто име и презиме.

Затоа, неопходно е покрај проверката на личното име на гласачот да се **изврши и проверка на неговиот ЕМБГ**, за да се знае со сигурност дека вистинското лице се заокружува во изводот.

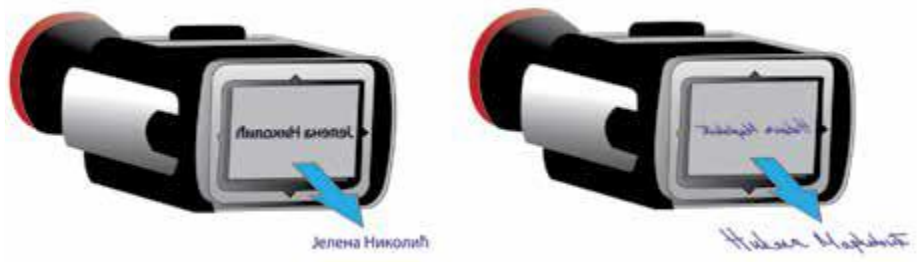
! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Во случај на истовремено одржување на локалните избори заедно со републичките избори, возможно е некои гласачи да не бидат запишани во сите изводи од избирачкиот список (на пример, лицата кои се пријавиле за гласање според местото на живеење, нема да бидат запишани на избраното избирачко место во изводот од избирачкиот список за гласање на локалните избори, туку само во изводите за републичките избори), така да мора да се води сметка за тоа гласачите да можат да гласаат само на оние избори за кои се запишани во изводот од избирачкиот список, и избирачкиот одбор никако не смее да допишува гласачи во изводите кои не се запишани.

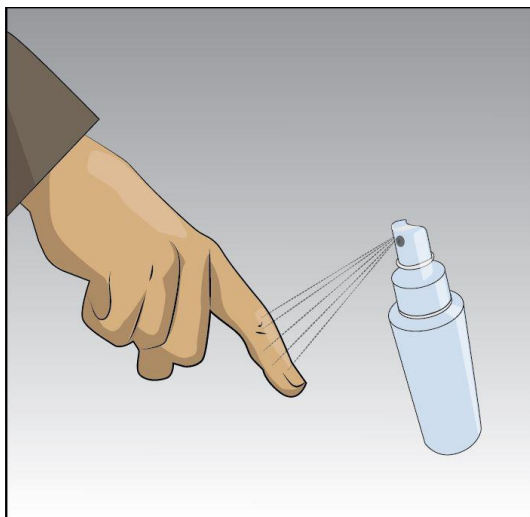
! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Гласачот кој е лице со попреченост и кој не е во состојба своерачно да ги напише своето име и презиме во изводот од избирачкиот список, има можност да се потпише така што на соодветното место во изводот од избирачкиот список ќе втисне **печат кој содржи податоци за неговиот личен идентитет**, односно **печат со изгравиран потпис (факсимил)**.

Гласачот кој не е писмен, односно гласачот кој е лице со попреченост и кој не поседува печат содржи податоци за неговиот личен идентитет или факсимил, става отпечаток од прст, или наместо него со свое име и презиме се потпишува неговиот помагач, ако го довел со себе на гласачкото место поради пополнување на гласачкото ливче.

ЧЕТВРТА АКТИВНОСТ: ОБЕЛЕЖУВАЊЕ НА ГЛАСАЧОТ СО СПРЕЈ

Откако ќе се потпише во сите изводи од избирачкиот список, гласачот му приоѓа на членот на избирачкиот одбор кој со **СПЕЦИЈАЛЕН СПРЕЈ МУ ГО ОБЕЛЕЖУВА ПОКАЗАЛЕЦОТ НА ДЕСНАТА РАКА** под коренот на ноктот како знак дека гласал.

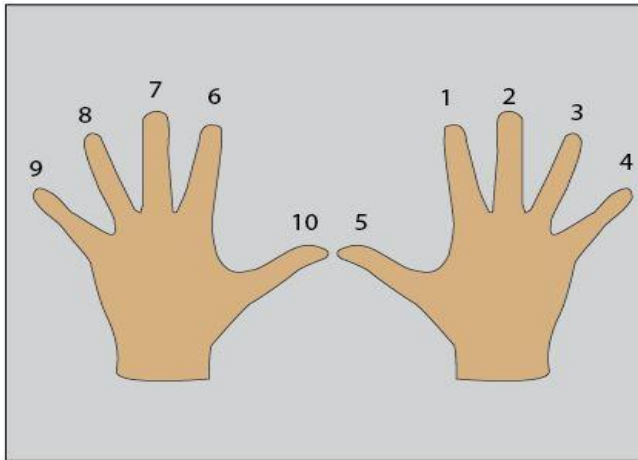
На гласачот кој нема показалец на десната рака, ќе му биде обележан следниот достапен прст надесно и конечно палецот на таа рака, под коренот на ноктот.

Гласачот кој нема десна дланка, ќе му се обележи показалецот на левата рака, односно следниот достапен прст налево и конечно палецот на таа рака, под коренот на ноктот.

Доколку гласачот нема дланки, не се врши обележување.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Ако гласачот поради која било причина одбие прстот да му се обележи со спреј, избирачкиот одбор нема да му ги врачи гласачкото ливче, односно нема да му овозможи да гласа.

ПЕТТА АКТИВНОСТ: ВРАЧУВАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО ЛИВЧЕ

Откако на гласачот со специјален спреј ќе му се обележи показалецот на десната рака, следниот член на избирачкиот одбор му врачува гласачко ливче за избор на народни пратеници, а следниот член на избирачкиот одбор му врачува гласачко ливче за избор на претседател на Републиката.

ШЕСТА АКТИВНОСТ: ПОУЧУВАЊЕ НА ГЛАСАЧОТ

По врачување на гласачките ливчиња на гласачот, избирачкиот одбор е должен да го поучи гласачот, така што ќе го упати на тоа:

- дека може да гласа за една изборна листа, односно за еден кандидат за претседател на Републиката така

што ќе го заокружи редниот број пред името на таа изборна листа, односно името и презимето на кандидатот за претседател на Републиката

- дека е гласањето тајно и дека се врши зад параванот
- дека по пополнување на гласачките ливчиња, гласачот треба да ги превитка така да не се гледа како се пополнети гласачките ливчиња, и така превиткани да ги стави во соодветната гласачка кутија
- дека е гласањето слободно и дека никој нема право да го спречува и приморува да гласа, да го повикува на одговорност поради тоа што гласал или не гласал и од него да бара да се изјасни зошто и за кого гласал

СЕДМА АКТИВНОСТ: ГЛАСАЊЕ НА ГЛАСАЧОТ

Откако ќе се извршат сите претходно опишани активности, гласачот може да пристапи кон гласање, а **избирачкиот одбор ќе го упати гласачот да гласа зад параванот за гласање.**

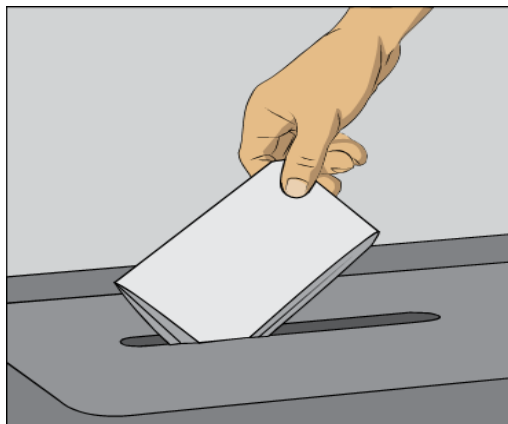
ТАЈНОСТ НА ГЛАСАЊЕТО

Избирачкиот одбор е должен да се погрижи за обезбедување на тајност на гласањето.

Тоа особено подразбира избирачкиот одбор да води сметка за тоа:

- на избирачкото место да можат да бидат присутни онолку гласачи колку што има паравани
- меѓу параваните да остави растојание од најмалку еден метар и да ги постави на соодветно растојание од членовите на избирачкиот одбор и претставниците на набљудувачите така да другите гласачи, членови на избирачкиот одбор и претставници на набљудувачите не можат да видат како гласачот го пополнува гласачкото ливче
- никој да не приоѓа до параванот додека гласачот го пополнува гласачкото ливче
- на избирачкото место членовите на избирачкиот одбор, другите гласачи, претставници на набљудувачите или кои било други лица не смеат да му сугерираат на гласачот за кого да гласа
- едно лице да гласа наместо друго лице

ОСМА АКТИВНОСТ: СТАВАЊЕ НА ГЛАСАЧКИТЕ ЛИВЧИЊА ВО СООДВЕТНИТЕ ГЛАСАЧКИ КУТИИ

Откако ќе ги исполни гласачкото ливче за парламентарните и гласачкото ливче за претседателските избори, гласачот ги превиткува и ги става во соодветните гласачки кутии, а потоа го напушта избирачкото место.

Со оглед на тоа дека на гласањето на 3 април 2022 година на сите избирачки места ќе се наоѓаат по две гласачки кутии (а на избирачките места во 14 општини и градови и градските општини во кои ќе се одржуваат и локални избори и по три гласачки кутии), многу е важно на секоја гласачка кутија да се закачи ознаката на

изборите на кои се однесуваат, како гласачите не би ги ставиле гласачките ливчиња во погрешни кутии.

НАПОМЕНА:

Еден член на избирачкиот одбор должен е да се погрижи за тоа гласачите гласачките ливчиња да ги ставаат во соодветните гласачки кутии.

Обврска на избирачкиот одбор е во случај да констатира или да се посомнева дека некој гласач своето гласачко ливче не го ставил во гласачката кутија пред напуштање на избирачкото место, за тоа да ги извести полицијата и локалната изборна комисија.

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ СО РЕПУБЛИЧКИТЕ ИЗБОРИ

Во случај да се одржуваат заедно републичките избори и локалните избори, потребно е гласачот, откако ќе се потпише во двата изводи од избирачкиот список за републичките избори, да му пријде на членот на избирачкиот одбор кој е задолжен за ракување со изводот од избирачкиот список за гласање на локалните избори. Овој член на избирачкиот одбор ќе ја повтори постапката за наоѓање на гласачот во изводот, со заокружување на редниот број пред презимето на гласачот и ќе му овозможи на гласачот да се потпише во изводот, а последниот член на избирачкиот одбор, по врачување на гласачките ливчиња за републичките избори, ќе му врачи и гласачко ливче за локалните избори.

6. ГЛАСАЊЕ НАДВОР ОД ИЗБИРАЧКО МЕСТО

Законот дозволува можност гласачот да гласа надвор од избирачкото место поради тешка болест, старост или попреченост.

Согласно наведеното, гласањето надвор од избирачкото место не им е дозволено на лица кои поради природата на работата која ја вршат не се во можност во време додека е отворено избирачкото место да гласаат на избирачкото место.

Со закон е пропишано гласањето надвор од избирачкото место да може да се врши само на **подрачјето** што го опфаќа избирачкото место.

Со закон е пропишано, исто така, гласачот кој не е во можност да да гласа на избирачкото место, за тоа дека сака да гласа може да ја извести локалната изборна комисија **најрано 72 часа пред денот на гласањето, а најдоцна до 11.00 часот на денот на гласањето**, односно избирачкиот одбор на денот на гласањето, **најдоцна до 11.00 часот**.

Локалната изборна комисија води евидениција за примените известувања на гласачите дека сакаат да гласаат надвор од избирачкото место и должна е за примените известувања навремено да ги извести избирачките одбори.

Избирачкиот одбор има обврска да провери дали се сите гласачи кои се пријавиле за гласање надвор од избирачкото место:

- запишани во сите изводи од избирачкиот список
- дали се наоѓаат на подрачјето што го опфаќа избирачкото место

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

При проверката дали е гласачот запишан во изводот од избирачкиот список, избирачкиот одбор НЕ СМЕЕ да го заокружи бројот под кој е гласачот запишан во изводите НИТУ пак да запише НАПОМЕНА дека гласал надвор од избирачкото место. Заокружувањето на редниот број во изводите од избирачкиот список и запишувањето на НАПОМЕНА дека гласачот гласал надвор од избирачкото место се врши дури откако гласачот ќе гласа надвор од избирачкото место, односно по враќањето на повереникот на избирачкиот одбор од гласачот и откако ќе се утврди

дека гласачот ги потпишал потврдите за изборно право за гласање надвор од избирачкото место.

Пред заминување кај гласачот, посебно се пополнуваат потврдите за изборно право за гласање надвор од избирачкото место за двата изборни процеси.

ПОТВРДА ЗА ИЗБОРНО ПРАВО ЗА ГЛАСАЊЕ НАДВОР ОД ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО НА ИЗБОРИТЕ ЗА НАРОДНИ ПРАТЕНИЦИ

ПОТВРДА
О ИЗБОРНОМ ПРАВУ ЗА ГЛАСАЊЕ ВАН БИРАЧКОГ МЕСТА
НА ИЗБОРИМА ЗА НАРОДНЕ ПОСЛАНИКЕ

Потврдује се да је

(име и презиме)

(ЈМБГ)

са пребивалиштем у

(место)

(адреса пребивалишта)

уписан у извод из бирачког списка за гласање
на изборима за народне посланике
расписаним за 3. април 2022. године,
на бирачком месту број _____,
у општини/граду _____
(назив општина / града)

под редним бројем _____ и да има изборно право.

У _____ 2022. године
(место) (дан и месец)

БИРАЧ	ПРЕДСЕДНИК БИРАЧКОГ ОДБОРА
_____	_____
(потпис)	(потпис)
_____	_____
(име и презиме)	(име и презиме)

НАПОМЕНА: Потврду пополнува бирачки одбор и потпишује председник бирачког одбора пре одласка повереника бирачког одбора код бирача који гласа ван бирачког места. Бирач обавезно потпишује потврду, коју повереници бирачког одбора враќају бирачком одбору. **Ако ова потврда није потпишана од стране бирача, сметаће се да бирач није гласал.**

ПОТВРДА ЗА ИЗБОРНО ПРАВО ЗА ГЛАСАЊЕ НАДВОР ОД ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО НА ИЗБОРИТЕ ЗА ПРЕТСЕДАТЕЛ НА РЕПУБЛИКАТА

ПОТВРДА
О ИЗБОРНОМ ПРАВУ ЗА ГЛАСАЊЕ ВАН БИРАЧКОГ МЕСТА
НА ИЗБОРИМА ЗА ПРЕДСЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ

Потврђује се да је

(име и презиме)

(ЈМБГ)

са пребивалиштем у

(место)

(адреса пребивалишта)

уписан у извод из бирачког списка за гласање
на изборима за председника Републике
расписаним за 3. април 2022. године,
на бирачком месту број _____,
у општини/граду _____

(назив општине / града)

под редним бројем _____ и да има изборно право.

У _____ 2022. године

(место) (дан и месец)

БИРАЧ	ПРЕДСЕДНИК БИРАЧКОГ ОДБОРА
_____	_____
(потпис)	(потпис)
_____	_____
(име и презиме)	(име и презиме)

НАПОМЕНА: Потврду потпуњава бирачки одбор и потписује председник бирачког одбора пре одласка повереника бирачког одбора код бирача који гласа ван бирачког места. Бирач обавезано потписује потврду, коју повереници бирачког одбора враћају бирачком одбору. **Ако ова потврда није потписана од стране бирача, сматраће се да бирач није гласао.**

За спроведување на гласањето надвор од избирачкото место, претседателот на избирачкиот одбор и претставниците на избирачкиот одбор го подготвуваат следниот материјал:

- Збирна изборна листа

- Листа со кандидати за избор на претседател на Републиката
- УВ ламба
- спреј за обележување на прстот на гласачот
- пополнети две потврди за изборно право за гласање надвор од избирачкото место (по една потврда за секој избор), за сите гласачи кои треба да гласаат надвор од избирачкото место
- потребен број на гласачки ливчиња (за двата изборни процеси) за сите гласачи кои треба да гласаат надвор од избирачкото место
- потребен број на пликови (за двата изборни процеси) во кои гласачите кои гласаат надвор од избирачкото место треба да ги стават своите гласачки ливчиња по гласањето (посебни пликови)
- потребен број на пликови (за двата изборни процеси) во кои поверениците на избирачкиот одбор треба да стават посебен плик со гласачкото ливче и потпишана потврда за изборното право за гласање надвор од избирачкото место (службен плик)
- прибор за пишување и налепници за запечатување на пликовите

Како што е спомнато, **гласањето надвор од избирачкото место го спроведуваат претставници на избирачкиот одбор – тројца членови или заменици членови на избирачкиот одбор кои се именувани на предлог на различни овластени предлагачи од кои најмалку еден претставник мора да биде претставник на опозициската изборна листа.**

НАПОМЕНА:

Ако за гласање надвор од избирачкото место се пријавил голем број гласачи, избирачкиот одбор може да се договори да се одредат повеќе тимови за спроведување на гласањето надвор од избирачкото место, како би се обезбедило да гласаат сите пријавени гласачи. Во тој случај, избирачкиот одбор од локалните изборни ќе побара дополнителни спрејови, УВ ламби, збирни изборни листи и листи со кандидатите за избор на претседател на Републиката.

НАПОМЕНА:

На гласањето надвор од избирачкото место **имаат право да присуствуваат акредитирани претставници на домашните и странските набљудувачи.**

По доаѓањето кај гласачот, првин се утврдува неговиот идентитет, па со УВ ламба се проверува дали можеби веќе гласал.

Идентитетот на гласачот претставниците на избирачкиот одбор го утврдуваат така што гласачот им предава на увид соодветен идентификациски документ (важечка лична карта или пасош). Претставниците на избирачкиот одбор треба да ги споредат податоците на гласачот од идентификацискиот документ со податоците запишани во потврдата за изборно право за гласање надвор од избирачкото место, односно да утврдат дали се името и презимето на гласачот и неговиот единствен матичен број на граѓанин идентични во двата документа.

На гласачот на кој му истекнале личната карта или пасошот треба да му се дозволи да гласа само под услов гласачот да приложи и потврда дека во Министерството за внатрешни работи поднесол барање за издавање на нова лична карта односно пасош.

Во случај гласачот кој поседува важечки документ во кој е наведено друго презиме во однос на презимето наведено во потврдата за изборно право за гласање надвор од избирачкото место, претставниците на избирачкиот одбор треба на тој гласач да му овозможат да гласа, без оглед на таа околност, под услов врз основа на сликата на гласачот и единствениот матичен број на граѓанин во документот со кој го докажува својот идентитет да може да утврди дека се работи за исто лице.

Откако ќе се утврди идентитетот на гласачот и со проверка со УВ ламба ќе се утврди дека не гласал, на гласачот му се предаваат пополнетите потврди за изборно право за гласање надвор од избирачкото место за двата изборни процеси, како би ги потпишал гласачот.

Претставниците на избирачкиот одбор **ЗАДОЛЖИТЕЛНО** треба на гласачот да му напоменат дека мора да ги потпише двете потврди за изборно право и секое гласачко ливче да го стави во посебна коверта, а не сите во една иста коверта.

На потпишување на гласачите кои се лица со **ПОПРЕЧЕНОСТ** во потврдата за изборно право за гласање надвор од избирачкото место се применуваат правилата за потпишување

на гласачи во изводот од избирачкиот список на избирачкото место.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Пред обележување со спреј на прстот на гласачот и предавањето на изборниот материјал, претставниците на избирачкиот одбор задолжително мора да проверат дали гласачот ги потпишал потврдите за изборно право за гласање надвор од избирачкото место, како и тоа дали тие потврди се наоѓаат во службените пликови, **затоа што потписот во тие потврди го заменува потписот во изводите од избирачкиот список, а непотпишаната потврда, според законот, значи дека гласачот не гласал и дека затоа, неговиот посебен плик со гласачкото ливче и не се отвора, туку се става во вреќата со изборниот материјал заедно со неупотребените гласачки ливчиња.**

Кога гласачот ќе ги потпише двете потврди за изборно право и ќе им ги предаде назад на претставниците на избирачкиот одбор, на гласачот со спреј му се обележуваат показалецот на десната рака, односно другиот соодветен прст и му се врачува следниов изборен материјал:

- две гласачки ливчиња (едно за парламентарните и едно за претседателските избори);

- збирна изборна листа;

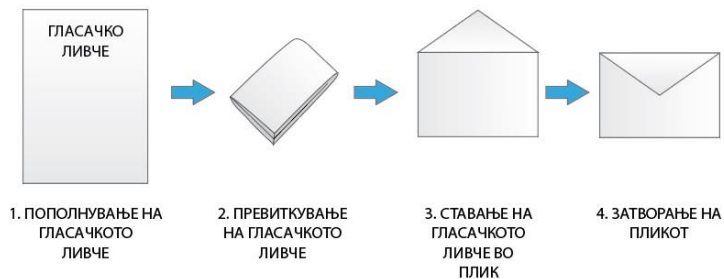
- листа со кандидатите за избор на претседател на Републиката;

- два посебни пликови во кои гласачот ќе ги стави гласачките ливчиња откако ќе гласа.

НАПОМЕНА:

Ако гласачот одбие, односно не дозволи со спреј да му се обележи прстот, претставниците на избирачкиот одбор нема да му дозаволат да гласа.

Потоа, на гласачот му се објаснува процедурата на гласање и му се напоменува дека по пополнувањето на гласачките ливчиња, треба да ги превитка и така превиткани да ги стави во посебните пликоа кои ги добил.

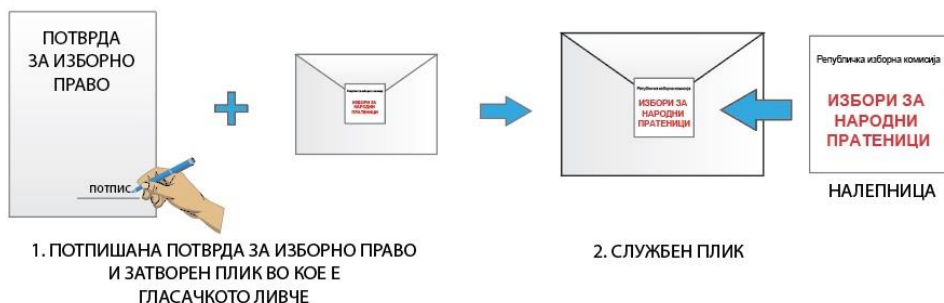
Откако ќе ги извршат горе наведените дејствија, претставниците на избирачкиот одбор ја напуштаат просторијата во која треба да гласа гласачот.

НАПОМЕНА:

Ако гласачот не е во состојба да го пополни гласачкото ливче (поради неписменост, слабовидост, попреченост или некоја друга причина), тој може да гласа со помош помагач, на ист начин на кој таа помош ја користат неписмените и слабовидни лица, како и лицата кои се лица со попреченост кога гласаат на избирачкото место.

Откако ќе гласа, претставниците на избирачкиот одбор се враќаат во просторијата каде гласачот гласал и ги преземаат пликотата во кои гласачот ги ставил своите гласачки ливчиња и кои во присуство на гласачот се запечатуваат со налепница.

Потоа во еден службен плик се ставаат потпишаната потврда за изборно право за гласање надвор од избирачкото место на изборите за народни пратеници и запечатено посебно плик во кое е гласачкото ливче за избор на народни пратеници а во другиот службен плик се ставаат потпишаната потврда за изборно право за гласање надвор од избирачкото место на изборите за претседател на Републиката и запечатено посебно плик во кое е гласачкото ливче за избор на претседател на Републиката, по што гласањето се смета за завршено.

По враќањето на избирачкото место, претставниците на избирачкиот одбор веднаш му ги предаваат пликите на претседателот на избирачкиот одбор, кои претседателот на избирачкиот одбор ги отвора и проверува дали се наоѓаат во нив потврдите за изборно право за гласање надвор од избирачкото место и дали се потпишани од страна на гласачот.

Дури откако ќе се утврди дека во службениот плик се наоѓа потврдата за изборно право за гласање надвор од избирачкото место и дека е потпишана од страна на гласачот, се заокружува редниот број под кој тој гласач бил запишан во соодветниот извод од избирачкиот список **и на местото за потпис на гласачот во изводот од избирачкиот список се става напомена дека гласачот гласал надвор од избирачкото место („гласал надвор од и.м.“).**

Потоа, претседателот на избирачкиот одбор го отвора запечатеното посебно плико и од него го вади превитканото гласачко ливче и така превиткано го става во соодветната гласачка кутија, водејќи сметка за тоа да не се види за кого гласал гласачот.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

АКО Е ПОТВРДАТА ЗА ИЗБОРНО ПРАВО ЗА ГЛАСАЊЕ НАДВОР ОД ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО ПОТПИШАНА, избирачкиот одбор не смее да заборави **во соодветниот извод од избирачкиот список да запише напомена дека гласачот гласал надвор од избирачкото место.** Во спротивно, ќе се појави проблем при утврдување на резултатите од гласањето и бројот на гласачи кои излегле на изборите!

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

АКО ПОТВРДАТА ЗА ИЗБОРНО ПРАВО НЕ Е ПОТПИШАНА, НЕ СМЕЕ да се запишува напомена во изводот од избирачкиот список дека гласачот гласал надвор од избирачкото место, а службеното плико во кое е гласачкото ливче **НЕ СЕ ОТВОРА,** туку така запечатено ѝ се предава на локалната изборна комисија по гласањето во пликото со неупотребените гласачки ливчиња!

Во случај да е **потпишана само една од потврдите за изборно право,** се запишува напомена дека гласачот гласал надвор од избирачкото место само во оној извод од

избирачкиот список за кој е потпишана потврдата и го става само тоа гласачко ливче во соодветната гласачка кутија.

Избирачкиот одбор внесува во Записникот за работата на избирачкиот одбор (за двата изборни процеси):

- број на гласачи кои гласале надвор од избирачкото место
- број на пополнети и потпишани потврди за изборното право за гласање надвор од избирачкото место

По гласањето, избирачкиот одбор, со останатиот изборен материјал, во посебно плико ги прилага **ПОТПИШАНИТЕ** и **НЕПОТПИШАНИТЕ** потврди за изборното право на сите гласачи кои гласале надвор од избирачкото место.

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ СО РЕПУБЛИЧКИТЕ ИЗБОРИ

Ако во исто време со републичките избори се спроведуваат и локалните избори, избирачкиот одбор задолжително проверува дали е гласачот запишан во **СИТЕ ИЗВОДИ ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК**.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Ако во исто време со републичките избори се спроведуваат и локалните избори, а гласачот покрај правото да гласа на републичките избори има право да гласа и на локалните избори, избирачкиот одбор треба да пополни три потврди за изборното право за гласање надвор од избирачкото место, значи посебна потврда за секој избор и **гласачот е должен** да ги потпише сите три потврди, **затоа што, само да потсетиме, потписот на гласачот во тие потврди го заменува потписот на гласачот во изводите од избирачкиот список.**

! ОБРАТЕТЕ ОСОБЕНО ВНИМАНИЕ:

Ако гласачот гласал и на локалните избори, по враќањето на избирачкото место задолжително мора да се провери дали гласачот ја потпишал и потврдата за изборно право за гласање и на локалните избори!

7. КОМУНИКАЦИЈА И НАЧИН И ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПОДДРШКА НА ГЛАСАЧИТЕ КОИ СЕ ЛИЦА СО ПОПРЕЧЕНОСТ

Членовите на избирачкиот одбор, имаат одговорност и должност да обезбедат поддршка за сите гласачи во текот на изборите.

На некои гласачи, а особено на гласачите кои се лица со попреченост, можеби во текот на гласањето ќе им треба помош од членовите на избирачкиот одбор.

Во рамките на ова поглавје ќе укажеме на некои корисни совети за овозможување пристап на гласање на гласачите кои се лица со попреченост.

На самиот почеток, важно е да се знае дека немаат сите лица со попреченост видлива попреченост, затоа што овие лица понекогаш можат да имаат попреченост која не е воочлива. Затоа, членовите на избирачките одбори мора да имаат предвид дека кон секој гласач треба да пристапуваат со должно внимание и да му дадат помош на секој гласач кој ќе ја побара, и покрај тоа што на прв поглед не ја воочиле неговата/нејзината попреченост.

7.1. ПРИСТАПНОСТ НА ИЗБИРАЧКИТЕ МЕСТА

Републичката изборна комисија со Одлуката за проценка на пристапност на избирачките места во Република Србија, 02-Број: 013-99/19 од 20 декември 2019 година, го уреди начинот на проценка на пристапност на избирачките места во Република Србија.

Целта на проценетата пристапност е подобрување на условите под кои гласачите го остваруваат своето изборно право на избирачките места, со посебен осврт на подобрување на позицијата на лицата со попреченост во изборната постапка.

Проценката на пристапност ја вршат општинските/градски управы, односно управите на градските општини на град Белград.

При проценката на пристапност на избирачките места, задолжително, меѓу другото, се проценува проторијата во која се наоѓа избирачкото место, вратата на влезот во избирачкото место, движењето во објектот и формите на информации и комуникација со гласачите.

Проценката на пристапност на избирачките места во Република Србија можете да ја најдете на официјалната веб презентација на РИК на адреса: <https://www.rik.parlament.gov.rs/tekst/3194/pristupacnost-birackih-mesta.php>

7.2. УРЕДУВАЊЕ НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО ПОРАДИ ПРИЛАГОДУВАЊЕ НА ПОТРЕБИТЕ НА ЛИЦАТА СО ПОПРЕЧЕНОСТ

Пред да се отвори за гласање избирачкото место, потребно е избирачкото место да се уреди така да биде прилагодено на гласачите кои се лица со попреченост.

Како би го направил тоа, избирачкиот одбор внимателно ја прегледува просторијата и го проверува следново:

1. дали е просторијата доволно осветлена како би можеле гласачите да му го видат лицето на членот на избирачкиот одбор со кое разговараат и како би можеле без проблеми да ги прочитаат гласачките ливчиња;

2. доколку просторијата не е доволно осветлена, потребно е да се погрижат за тоа и да ја осветлат (на пр. да вклучат светло, да ги тргнат завесите од прозорците, да ги подигнат ролетните, итн).

3. дали е влезната врата во просторијата доволно отворена така да гласачите кои користат инвалидска количка, патерици, стап или одалка можат лесно да влезат во просторијата;

НАПОМЕНА:

Доколку вратата не може постојано да биде отворена, неопходно е да се погрижите таа да се отвори во моментот кога на гласачкото место ќе пристапи гласач кој е лице со попреченост и користи инвалидска количка, патерици, стап или одалка.

4. дали на сидовите или плафонот во просторијата има ниско висечки елементи кои би можеле на гласачите кои се слепи или слабовидни да им пречат при влез и движење низ просторијата во која се наоѓа избирачкото место;

Доколку постојат вакви елементи, членовите на избирачкиот одбор се должни да се погрижат да ги отстранат или при влез и движење во просторијата на слепите или слабовидни гласачи да овозможат тие елементи да не им пречат.

5. дали се достапни хартија и пенкало кои можат да ги употребат ако е потребно да напишат или нацртаат некое упатство за гласачите;

НАПОМЕНА:

Хартијата и пенкалата, кои се задолжителен дел од материјалот кој го добива избирачкиот одбор, потребно е да им бидат достапни на членовите на избирачкиот одбор, доколку постои потреба објаснувањата на гласачите со попреченост да им ги напишат или нацртаат.

6. дали има доволно простор на избирачкото место за гласачите кои користат инвалидска количка како би можеле непречено да се движат низ просторијата;

НАПОМЕНА:

Доколку нема доволно место во просторијата во која се наоѓа избирачкото место за движење на гласачите кои користат инвалидска количка, потребно е избирачкиот одбор да ги премести столиците и другите предмети, а непотребните предмети да ги измести од избирачкото место, за да може гласачот кој е лице со попреченост непречено да ги изврши сите дејствија и да се движи низ просторијата во текот на гласањето.

7. дали се гласачките кутии поставени доволно ниско за да може гласачот со попреченост лесно да го стави гласачкото ливче во нив;

НАПОМЕНА:

Доколку гласачките кутии не се поставени на таква висина да може гласачот со попреченост лесно да го стави гласачкото ливче, избирачкиот одбор треба да се погрижи за тоа на гласачот да му помогне гласачките ливчиња непречено да ги стави во соодветните гласачки кутии.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Просторијата во која се наоѓа избирачкото место треба да им биде пристапна на сите гласачи, а особено на гласачите кои се лица со попреченост.

7.3. ТЕРМИНОЛОГИЈА КОЈА СЕ КОРИСТИ ВО КОМУНИКАЦИЈА СО ЛИЦАТА СО ПОПРЕЧЕНОСТ

- Лице со попреченост
- Слепо или слабовидно лице
- Глуво или наглуво лице
- Корисник на инвалидска количка

7.4. ПРАВО НА ГЛАСАЧИТЕ КОИ СЕ ЛИЦА СО ПОПРЕЧЕНОСТ ДА ГЛАСААТ СО ПОМОШ НА ПОМАГАЧ

Гласачот кој не е во можност на избирачкото место лично да гласа, има право да поведе лице кое наместо него, на начин одреден од гласачот, ќе го изврши гласањето (на пр. предавање на лични документи и повик за гласање, своерачно потпишување во изводите од избирачкиот список или користење на печат со вгравирани потпис (факсимил) или печат кој ги содржи податоците за личниот идентитет на гласачот, пополнување на гласачкото ливче како што ќе му каже гласачот, итн).

Наместо гласачот кој не е во можност самостојно да се потпише, во изводот на избирачкиот список се потпишува неговиот помагач со свое име и презиме.

7.5. ОПШТИ ПРЕПОРАКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПОМОШ НА ГЛАСАЧИТЕ КОИ СЕ ЛИЦА СО ПОПРЕЧЕНОСТ

Членовите на избирачкиот одбор треба:

- да го прашаат секој гласач дали му е потребна помош;
- да го почитуваат гласачот кој е лице со попреченост и кој на избирачкото место донесол помошник кој наместо него и на начин како што ќе му каже гласачот, го извршува гласањето;
- да им се обраќаат на гласачите кои се лица со попреченост, а не на нивните помагачи;
- да бидат трпеливи кога на гласачите им ја објаснуваат постапката на гласање.

7.5.1. ЛИЦА СО ФИЗИЧКА ПОПРЕЧЕНОСТ

Лицето со физичка попреченост може да има проблеми со одењето или со качувањето по скали и може да користи инвалидска количка или други помагала (патерици, стап или одалка).

НАЧИН НА КОМУНИКАЦИЈА И ДАВАЊЕ НА ПОМОШ НА ГЛАСАЧИТЕ СО ФИЗИЧКА ПОПРЕЧЕНОСТ

Доколку избирачкиот одбор примети дека гласачот со физичка попреченост има проблеми при влез во просторијата во која се наоѓа избирачкото место или при отворање на вратата, потребно е да му понуди помош. Исто така, гласачот може да побара да се потпре на членот на избирачког одбор или од него да побара да му помогне да влезе во просторијата.

Членовите на избирачкиот одбор треба да посветат внимание на следниве работи доколку на избирачкото место пристапи гласач кој користи инвалидска количка:

- да не се потпираат на инвалидската количка и да не ја допираат без дозвола од гласачот,
- доколку подолго од една минута разговараат со гласачот кој користи инвалидска количка, да се спуштат така да со гласачот разговараат на исто ниво на очите.

7.5.2. ЛИЦА СО СЕНЗОРНА ПОПРЕЧЕНОСТ

Лица со сензорна попреченост се:

- слепи и слабовидни лица;
- глуви и наглуви лица.

НАЧИН НА КОМУНИКАЦИЈА И ДАВАЊЕ ПОМОШ НА СЛЕПИ И СЛАБОВИДНИ ГЛАСАЧИ

Кога ќе влезе слеп или слабовиден гласач сам или со помошник во просторијата во која се наоѓа избирачкото место, избирачкиот одбор е должен да се претстави.

Доколку е потребно на слепиот или слабовиден гласач да му се привлече вниманието, потребно е член од избирачкиот одбор да го поздрави и евентуално да го допре по рамото.

Членот на избирачкиот одбор должен е да му понуди помош на слепиот или слабовиден гласач и на неговиот помагач, така што ќе го упати до местата на кои се извршуваат дејностите во постапката на гласање (место на кое се врши проверка со УВ ламба, место на кое се утврдува идентитетот на гласачот, место на кое се утврдува дали е гласачот запишан во изводите од избирачкиот список, место на кое гласачот, сам или со помош на помагач, се потпишува во изводот од избирачкиот список, место зад параванот за гласање и место на кое се наоѓаат гласачките кутии).

НАЧИН НА КОМУНИКАЦИЈА И ДАВАЊЕ ПОМОШ НА ГЛУВИ И НАГЛУВИ ГЛАСАЧИ

Доколку е потребно членот на избирачкиот одбор да му го привлече вниманието на глуп или наглув гласач, тоа го прави со благо замавнување со раката или со допирање на рамото на гласачот.

Членот на избирачкиот одбор секогаш го гледа гласачот директно во лице и му зборува полека и разговетно.

Доколку е потребно, членот на избирачкиот одбор може да го напише или нацрта објаснувањето.

Членот на избирачкиот одбор е должен да разговара директно со гласачот, дури и ако е во присуство на помагач или толкувач за знаковен јазик.

Доколку гласачот не разбира или не слуша одреден збор кој го изговорил членот на избирачкиот одбор, потребно е да се обиде да изговори некој друг збор.

7.5.3. ЛИЦА СО ИНТЕЛЕКТУАЛНА ПОПРЕЧЕНОСТ

Лицата со интелектуална попреченост можат да имаат проблем со совладување на простор, комуникација или разбирање на сложените или нови пораки. Тоа, на пример, може да биде случај кај лица со пореметувања во спектар на аутизмот или лица со Даунов синдром.

НАЧИН НА КОМУНИКАЦИЈА И ДАВАЊЕ ПОМОШ НА ГЛАСАЧИТЕ СО ИНТЕЛЕКТУАЛНА ПОПРЕЧЕНОСТ

Гласачот со интелектуална попреченост може да има помагач.

Кога членот на избирачкиот одбор разговара со гласач со интелектуална попреченост, го гледа директно и зборува полека и разбирливо.

Членот на избирачкиот одбор користи едноставни и јасни изрази како би му ја објаснил постапката на гласање.

Членот на избирачкиот одбор треба да разговара како со кој било друг гласач и да биде подготвен да му напише или нацрта објаснување на гласачот како би му помогнал да ја разбере постапката на гласањето.

Членот на избирачкиот одбор избегнува бучава и повишен тон на кои лицата со интелектуална попреченост можат да бидат особено чувствителни.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Гласачот кој е лице со попреченост може да гласа надвор од избирачкото место. Пртставниците на избирачкиот одбор кои го спроведуваат гласањето надвор од избирачкото место, во комуникација со гласачот кој е лице со попреченост, ги применуваат сите горе наведени препораки и за гласање надвор од избирачкото место.

8. ОДРЖУВАЊЕ НА РЕД НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

Избирачките одбори должни се да се грижат за редот на избирачкото место.

Во врска со тоа, треба да се има предвид дека на избирачкото место можат да бидат присутни само оние лица кои имаат права и должности во врска со спроведување на изборите. Тоа се:

- членови и заменици членови на избирачкиот одбор
- членови и заменици членови на локалната изборна комисија
- членови и заменици членови на РИК
- гласачи
- акредитирани претставници на набљудувачи
- претставници на медиуми

Членовите на избирачкиот одбор, локалните изборни комисији и РИК можат цело време да присуствуваат на гласањето на избирачкото место.

Гласачот може да биде присутен на избирачкото место само онолку време колку што е потребно да се изврши процедурата на гласање. По завршување на гласањето, гласачот е должен веднаш да го напушти избирачкото место.

Веќе е спомнато дека во просторијата во која се врши гласањето може да бидат присутни само онолку гласачи колку што има обезбедени паравани за гласање.

Лицето на кое избирачкиот одбор не му дозволило да гласа (затоа што не е запишано во изводите од избирачкиот список ни во списокот на дополнителни промени во избирачкиот список, или не може да го докаже својот идентитет или проверката со УВ ламба покажала дека веќе излегол на изборите) должно е да го напушти избирачкото место веднаш откако избирачкиот одбор ќе му соопшти дека не може да гласа.

Претставници на набљудувачите се лица на кои РИК им дозволила следење на изборите и тие можат да бидат присутни на избирачкото место само ако поседуваат акредитација од РИК.

ДОМАШЕН НАБЉУДУВАЧ

МЕЃУНАРОДЕН НАБЉУДУВАЧ

Представниците на набљудувачите имаат право да ја следат секоја фаза од работата на избирачкиот одбор и секоја изборна дејност, што значи дека можат да ја следат работата на избирачкиот одбор од примопредавањето на изборниот материјал пред гласањето.

Што се однесува до денот на гласањето, представниците на набљудувачите на избирачкото место можат да дојдат веќе при собирање на членовите на избирачкиот одбор, значи и пред отворање на избирачкото место, и на избирачкото место можат да останат се до крајот на работата на избирачкиот одбор, вклучувајќи го тука и набљудувањето на работата на избирачкиот одбор при примопредавање на изборниот материјал на локалната изборна комисија по гласањето во зградата на општината/градот.

НАПОМЕНА:

Според Законот, претставник на странски набљудувач може да дојде на избирачкото место во придружба на акредитиран преведувач, при што тој преведувач не смее да биде присутен на избирачкото место без претставникот набљудувач во чија придружба е тој.

Што се однесува до претставниците на домашните набљудувачи, едно здружение може да пријави повеќе претставници, но на избирачкото место може да биде присутен само еден од нив, што значи дека можат да се сменуваат во текот на гласањето.

Претставниците на набљудувачите должни се легитимациите кои им ги издал РИК да ги носат постојано на избирачкото место на видно место

Присуството на претставниците на набљудувачите на избирачкото место се констатира во Записникот за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор, кој покрај податоците за претставниците на набљудувачите кои ја следеле работата на избирачкиот одбор, ги содржат и нивните евентуални забелешки, **кои набљудувачите сами ги запишуваат во Записникот за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор, по што се потпишуваат во Записникот.**

Избирачкиот одбор има овластување да го одалечи претставникот набљудувач од избирачкото место ако:

- не ги почитува правилата за одржување на ред на избирачкото место
- на избирачкото место користи мобилен телефон или други средства за врска и комуникација
- ја попречува работата на избирачкиот одбор

Во случај избирачкиот одбор да го одалечи претставникот набљудувач од избирачкото место, непходно е за тоа веднаш да ја извести локалната изборна комисија, а избирачкиот одбор во странство за тоа го известува РИК.

Претставници на медиумите можат да дојдат на избирачкото место за да подготват извештај за текот на гласањето, со претходна најава на локалната изборна комисија или на

координаторот на РИК, а надвор од тоа не смеат да се задржуваат на избирачкото место.

Како нарушување на редот на избирачкото место се квалификуваат сите оние дејствија со кои се повредува тајноста на гласањето (на пример, некој да стои во близина на параваните и да гледа како гласачите ги пополнуваат гласачките ливчиња) или да се влијае на одлуката на гласачите за тоа како ќе гласаат (на пример, вршење на пропаганда на избирачкото место или истакнување на симболи на политички партии и друг пропаганден материјал на избирачкото место или непосредно пред избирачкото место).

Покрај тоа, редот на избирачкото место се смета за нарушен особено кога на избирачкото место или директно пред избирачкото место:

- се задржуваат лица кои немаат права и должности во врска со спроведување на изборите
- неовластено снимаат и фотографираат случувања на избирачкото место
- со употреба на мобилен телефон и други средства за врска неовластено даваат известувања за случувањата на избирачкото место, а особено за тоа кои лица излегле, односно не излегле на изборите
- прават списоци со гласачи кои излегле, или не излегле на изборите надвор од службената евиденција во изводот од избирачкиот список
- исакнуваат симболи на политички странки, подносителите на изборни листи и предлагачи кандидати за претседател на Републиката, како и друг изборен пропаганден материјал.

Избирачко место, со цел одржување на ред и мир, се смета просторијата во која се врши гласањето, а доколку во еден објект се наоѓаат повеќе простории за гласање, за избирачко место се смета целиот тој објект.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

На избирачкото место со Закон е дозволено запишување на цртички на посебен лист хартија, како евиденција за излезноста на гласачите. Ова особено важи за оние избирачки места кои во текот на изборите се одредени да испраќаат извештаи за излезноста на гласачите.

Во случај да се води евиденција за излезноста на одредено избирачко место, податоците за бројот на гласачи кои излегле на изборите мора да им бидат достапни на сите членови на избирачкиот одбор.

Ако на избирачкото место дојде до нарушување на редот, на избирачкиот одбор е да го воспостави тој ред, со право да го прекине гласањето додека не се воспостави ред.

Во случај да дојде до прекин на гласањето, избирачкиот одбор има обврска во Записникот за работата на избирачкиот одбор да ги наведе причините за прекин и колку траел прекилот – точки 8.1 и 8.2 од Записникот.

Ако прекилот на гласањето траел **подолго од еден час, гласањето продолжува** за онолку време колку што траел прекилот. На пример, ако е гласањето прекинато во 13.30 часот, а продолжено во 14.55, избирачкото место треба да биде отворено до 21.25 часот.

Ова правило исто така важи и во случај на одложено отворање на избирачкото место **подолго од еден час**, за онолку време колку колку што било одложено отворањето на избирачкото место.

Ако прекилот траел **помалку од еден час, не се продолжува гласањето.**

Припадниците на полицијата и комуналната полиција на должност можат да влезат на избирачкото место само на повик на претседателот на избирачкиот одбор, ако се на избирачкото место нарушени редот и мирот.

Со исклучок, полицаец и комунален полицаец во униформа можат да влезат на избирачкото место на кое се запишани во извод од избирачкиот список за да гласаат, под услов да не носат оружје и други средства за принуда.

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ И НА ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ ЗА ОДБОРНИЦИ НА СОБРАНИЕТО НА ГРАД БЕЛГРАД

На избирачките места кои се наоѓаат на територија на Град Белград цело време можат да бидат присутни и членови на градската изборна комисија на Град Белград.

9. ЗАТВОРАЊЕ НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

Избирачкото место, како што пропишува законот, се затвора во **20.00 часот**, со тоа што на гласачите кои во тој момент се затекнале на избирачкото место или директно пред избирачкото место треба да им се овозможи да гласат.

Избирачкиот одбор треба да одреди член или заменик член на избирачкиот одбор кој ќе го утврди бројот на гласачите кои се затекнале на избирачкото место во време кога избирачкото место се затвора и да го утврди редоследот по кој тие гласаат, да застане зад последниот затекнат гласач како би го означил крајот на редот и да почека сите гласачи кои се во редот да гласаат.

Кога и последниот гласач кој во 20.00 часот се затекнал на избирачкото место ќе заврши со гласањето и ќе го напушти избирачкото место, избирачкиот одбор ја заклучува просторијата во која се вршело гласањето и пристапува кон утврдување на резултатите од гласањето.

По исклучок, законот дозволува можност за затворање на избирачко место пред 20.00 часот, доколку гласале сите гласачи запишани во изводите од избирачкиот список на тоа избирачко место. Во тој случај, резултатите гласањето на тоа избирачко место не смеат јавно да бидат објавени или изложени на избирачкото место пред 20.00 часот.

10. УТВРДУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО

На утврдувањето на резултатите од гласањето мора да присуствуваат сите членови на избирачкиот одбор или нивните заменици.

Утврдувањето на резултатите од гласањето има три фази:

- пополнување на контролниот формулар за проверка на логичко-пресметковна исправност на резултатите од гласањето
- логичко-пресметковна контрола на исправноста на утврдените резултати од гласањето
- запишување на резултатите од гласањето во Записникот за работата на избирачкиот одбор

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО КЕ СЕ УТВРДАТ ПО СЛЕДНИОВ РЕДОСЛЕД:

1) ПРВИН се утврдуваат резултати од гласањето **за избор на народни пратеници;**

2) ПОТОА се утврдуваат резултати од гласањето **за избор на претседател на Републиката;**

3) НА КРАЈОТ се утврдуваат резултати од гласањето на **локалните избори**, ако на избирачкото место се гласало и на тие избори.

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Се додека избирачкиот одбор ги утврдува резултатите од гласањето за избор на народни пратеници, односно додека не го пополни Записникот за работа на избирачкиот одбор за парламентарни избори и додека Контролниот лист и гласачките ливчиња од парламентарните избори не ги спакува во пликоа и не ги запечати со налепници на начин опишан во точката 10.5 од овој прирачник, **гласачката кутија со гласачките ливчиња за избор на претседател на Републиката не смее да се отвора туку мора да остане запечатена!**

10.1. ПОСТАПКА НА ПОПОЛНУВАЊЕ НА КОНТРОЛНИОТ ФОРМУЛАР ЗА ПРОВЕРКА НА ЛОГИЧКО-ПРЕСМЕТУВАЧКАТА ИСПРАВНОСТ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО

Контролниот формулар за проверка на логичко-пресметувачката исправност на резултатите од гласањето е помошно средство, за прв пат воведено на изборите за претседател на Републиката 2017 година. Причина за воведување на овој **помошен образец** е да им помогне на избирачките одбори во проверка на утврдените резултати од гласањето и да го намали бројот на логичко-пресметувачките грешки во записниците за работата на избирачките одбори.

За изборите кои ќе се одржат на 3 април 2022 година избирачкиот одбор од локалната изборна комисија ќе добие два примероци од контролниот формулар: еден за резултатите од парламентарните и еден за резултатите од претседателските избори.

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Избирачкиот одбор првин го пополнува контролниот формулар за проверка на логичко-пресметувачката исправност на резултатите од гласањето за парламентарните избори, па дури потоа контролниот формулар за претседателските избори.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Контролниот формулар **НЕ Е ЗАМЕНА ЗА ЗАПИСНИКОТ ЗА РАБОТАТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР** и не е официјален документ, туку само помош за избирачкиот одбор, за да може, пред да ги запише резултатите во записникот за работа на избирачкиот одбор, да ја провери исправноста на резултатите кои ги утврдил!

Како што е тоа веќе спомнато кај поделбата на работата во избирачкиот одбор, избирачкиот одбор треба да одреди член или заменик член на избирачкиот одбор кој ќе биде задолжен за пополнување на контролниот формулар и вршење на логичко-пресметувачка контрола на резултатите од гласањата внесени во контролниот формулар.

Резултатите кои избирачкиот одбор треба да ги утврди и внесе во Записникот за работата на избирачкиот

одбор пропишани се со член 105 од Законот за избор на народни пратеници.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Избирачкиот одбор не ја отвора веднаш гласачката кутија, туку првин презема одредени дејности кои му претходат на тоа отворање!

ПРВО, избирачкиот одбор треба **бројот на гласачи кои се запишани во изводот од избирачкиот список**, кој пред отворањето на избирачкото место го утврдил и запишал во точка 4 од Записникот за работата на избирачкиот одбор, да го запише во рубриката на точката 4 од Контролниот формулар.

ВТОРО, избирачкиот одбор треба да го утврди **бројот на гласачи кои излегле на изборите**. Тој број се утврдува:

- со пребројување на потписите на гласачите во изводот од избирачкиот список, во списокот со дополнителни промени во избирачкиот список (ако му е доставен на избирачкиот одбор со изводот) и во посебниот извод од избирачкиот список, ако на избирачкото место гласале гласачи од Армијата на Србија;

- со пребројување на напомените за гласачите кои гласале надвор од избирачкото место кои избирачкиот одбор ги запишал во изводот од избирачкиот список, во списокот со дополнителни промени во избирачкиот список (ако му е доставен на избирачкиот одбор со изводот) и во посебниот извод од избирачкиот список, ако на избирачкото место гласале гласачи од Армијата на Србија.

Тој број се запишува во рубриката на точката 11.1. од Контролниот формулар.

ТРЕТО, избирачкиот одбор треба да утврди дали гласачката кутија во текот на целото гласање била запечатена и исправна и **ДУРИ ТОГАШ ЈА ОТВОРА ГЛАСАЧКАТА КУТИЈА** и проверува дали се наоѓа во неа пополнетиот и потпишан Контролен лист за проверка на исправноста на гласачката кутија. Потоа, во Записникот за работата на избирачкиот одбор во точката 10 треба да ја заокружи соодветната опција, односно да потврди дали е или не е пронајден Контролниот лист, како и, ако е пронајден, во точката 10.1 да ја заокружи соодветната опција, односно да потврди дали е Контролниот лист потпишан од страна на првиот гласач кој дошол на избирачкото место и од страна на најмалку еден член на избирачкиот одбор.

НАПОМЕНА:

Законот пропишал дека, ако во гласачката кутија нема контролен лист, односно ако контролниот лист не е пополнет или ако не го потпишал првиот гласач и најмалку еден член на избирачкиот одбор, локалната изборна комисија по службена должност донесува решение со кое го поништува гласањето на тоа избирачко место.

ЧЕТВРТО, се пребројуваат сите гласачки ливчиња во гласачката кутија и тој број се запишува во рубриката на точката 11.2 од Контролниот формулар.

ПЕТТО, сите гласачки ливчиња кои се наоѓаат во гласачката кутија се делат на **важечки и неважечки**.

ШЕСТО, се пребројуваат неважечките гласачки ливчиња и тој број се запишува во рубриката на точката 11.3 од Контролниот формулар.

СЕДМО, се пребројуваат неважечките гласачки ливчиња и тој број се запишува во рубриката на точката 11.4 од Контролниот формулар по што важечките гласачки ливчиња се делат според изборните листи односно според кандидатите за претседател на Републиката.

ОСМО, се пребројува бројот на гласовите кои ги добила секоја изборна листа односно секој кандидат за претседател на Републиката и тие броеви се запишуваат во соодветни рубрики во рамките на точката 11.5 од Контролниот формулар.

НАПОМЕНА:

Претседателот на избирачкиот одбор должен е да ги поттикне членовите и замениците членови на избирачкиот одбор кои се именувани на предлог на опозициската изборна листа посебно да проверат одредени изборни дејности, како што се: контрола на исправност на гласачката кутија, делење на гласачките ливчиња на важечки и неважечки и пребројување на гласовите кои ги добиле на изборните листи.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Избирачкиот одбор мора да внимава Контролниот лист за проверка на исправноста на гласачката кутија случајно да не го вброи во гласачките ливчиња. **КОНТРОЛНИОТ ЛИСТ НЕ Е ГЛАСАЧКО ЛИВЧЕ!**

РАЗЛИКУВАЊЕТО НА ВАЖЕЧКОТО И НЕВАЖЕЧКОТО ГЛАСАЧКО ЛИВЧЕ Е ИСКЛУЧИТЕЛНО ВАЖНО ПРАШАЊЕ!

Неважечко е гласачкото ливче кое:

- не е пополнето
- на кое се заокружени редните броеви пред две или повеќе изборни листи, односно редни броеви пред двајца или повеќе кандидати за претседател на Републиката
- секое второ гласачко ливче кое е пополнето така да не може со сигурност да се утврди за која изборна листа, односно за кој кандидат за претседател на Републиката гласачот гласал

Важечко е она гласачко ливче на кое е заокружен редниот број пред името на една изборна листа, односно пред личното име на кандидатот за претседател на Републиката.

Со закон е дефинирано дека е **важечко секое гласачко ливче** кое е пополнето така што со сигурност може да се заклучи за кого гласал гласачот, па така, за важечко треба да се смета и гласачкото ливче, на пример:

- на кое гласачот го заокружил или подвлекол името и презимето на првиот кандидат на изборната листа

ГЛАСАЧКО ЛИВЧЕ ЗА ИЗБОР НАРОДНИ ПРАТЕНИЦИ НА НАРОДНОТО СОБРАНИЕ

- на кое гласачот го заокружил или подвлекол името или дел од името на изборната листа односно името и презимето на кандидатот за претседател на Републиката

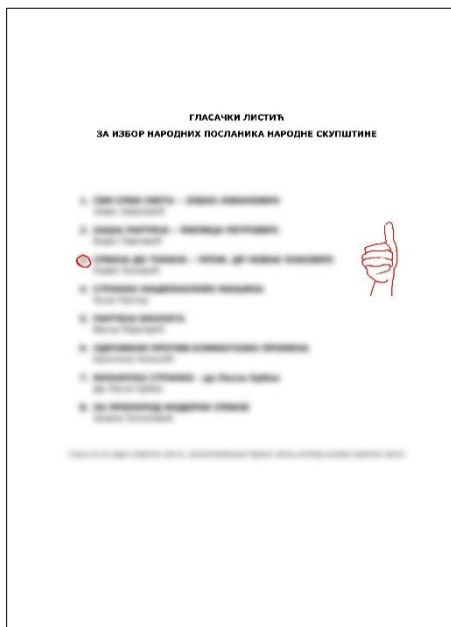

- на кое гласачот го заокружил или подвлекол и редниот број пред името на изборната листа и името на таа изборна листа и името и презимето на првиот кандидат на таа изборна листа односно го подвлекол редниот број пред името и презимето на кандидатот за претседател на Републиката и името на предлагачот кандидат

Ако е гласачкото ливче пополнето така да може со сигурност да се утврди за кого гласал гласачот, тоа гласачко ливче ќе биде **важечко иако се:**

- на гласачкото ливче напишани или нацртани коментари, пароли и други пораки

- прецртани имињата на другите изборни листи односно имињата и презимињата на другите кандидати за претседател на Републиката

Изглед на контролниот формулар за избор на народни пратеници

КОНТРОЛЕН ФОРМУЛАР ЗА ПРОВЕРКА НА ЛОГИЧКО-ПРЕСМЕТУВАЧКАТА ТОЧНОСТ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Републичка изборна комисија

Образац РФ-1/НП
ИЗБОРИ ЗА НАРОДНЕ ПОСЛАНИКЕ
3. април 2022. године

КОНТРОЛНИ ФОРМУЛАР

ЗА ПРОВЕРУ ЛОГИЧКО-РАЧУНСКЕ ИСПРАВНОСТИ РЕЗУЛТАТА ГЛАСАЊА НА БИРАЧКОМ МЕСТУ

ВАЖНО: Овај формулар се попуњава пре него што се резултати гласања упишу у Записник о раду бирачког одбора (Образац РФ-2/НП)

Број бирачког места: _____

Назив општине / града / завода / стране државе: _____

4.	УКУПНО БИРАЧА КОЈИ СУ УПИСАНИ У ИЗВОД ИЗ БИРАЧКОГ СПИСКА: (уклучујући и евентуални список накнадних промена у бирачком списку, као и евентуалан посебан бирачки список за бираче у Војсци Србије ако гласају на бирачком месту)	
11.1.	БРОЈ БИРАЧА КОЈИ СУ ИЗАШЛИ НА ИЗБОРЕ: (бирачи који су се потписали у изводу из бирачког списка, евентуалном списку накнадних промена у бирачком списку и евентуалном посебном изводу из бирачког списка и напомене о бирачима који су гласали ван бирачког места у изводу из бирачког списка, евентуалном списку накнадних промена у бирачком списку и евентуалном посебном изводу из бирачког списка)	
11.2.	БРОЈ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА У ГЛАСАЧКОЈ КУТИЈИ:	
11.3.	БРОЈ НЕВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	
11.4.	БРОЈ ВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	
11.5.	БРОЈ ГЛАСОВА КОЈЕ ЈЕ ДОБИЛА СВАКА ИЗБОРНА ЛИСТА:	

Редни број	Назив изборне листе	Број гласова које је добила изборна листа
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		
21.		

УПУТСТВО за логичко-рачунску контролу утврђених резултата гласања унетих у овај формулар

Рачунско слагање података о бирачима

Број бирача који су изашли на изборе (рубрика 11.1.) **једнак је збиру броја** бирача који су потписани у изводу из бирачког списка, у евентуалном списку напредних промена у бирачком списку, ако је достављен уз извод из бирачког списка, и евентуалном посебном изводу из бирачког списка за гласање бирача у Војсци Србије и **броја** напомена (уместо потписа бирача) у изводу из бирачког списка и списка напредних промена у бирачком списку о бирачима који су гласали ван бирачког места.

Укупан број бирача који су изашли на изборе (рубрика 11.1.) може бити само једнак или мањи од броја бирача уписаних у извод из бирачког списка, списак напредних промена у бирачком списку и у евентуалном посебном изводу из бирачког списка за гласање бирача у Војсци Србије (тачка 4.).

Рачунско слагање података о бирачима

Број гласачких листића који се налазе у гласачкој кутији (рубрика 11.2.) може бити само једнак или мањи од броја бирача који су изашли на изборе (рубрика 11.1.).

Рачунско слагање података о гласачким листићима и гласовима

Број гласачких листића који се налазе у гласачкој кутији (рубрика 11.2.) мора да буде једнак збиру: броја неважећих гласачких листића (рубрика 11.3.) и броја важећих гласачких листића (рубрика 11.4.).

Број важећих гласачких листића (рубрика 11.4.) треба да буде једнак збиру бројева гласова које су добиле све изборне листе (табела у рубрици 11.5.).

НАПОМЕНА 1: Број укупно уписаних бирача (тачка 4.) **обавезно** треба да буде уписан. Обратите пажњу на то да се приликом утврђивања укупног броја уписаних бирача узме у обзир и евентуални списак напредних промена у бирачком списку и евентуални посебан извод из бирачког списка, ако на бирачком месту гласачу припадници Војске Србије. У случају да уз извод из бирачког списка постоји и списак напредних промена у бирачком списку, обратите пажњу на то да ли у том списку постоје само уписи или само брисања или и уписи и брисања бирача из бирачког списка.

НАПОМЕНА 2: Контролни лист за проверу исправности гласачке кутије се **не сме убрајати** у гласачке листиће.

НАПОМЕНА 3: У случају да неки бирачки одбор запели један гласачки листић на гласачку кутију, тај гласачки листић након гласања треба да се врати међу неупотребљене гласачке листиће.

НАПОМЕНА 4: У случају да бирач који је гласао ван бирачког места није потписао потврду о изборном праву за гласање ван бирачког места или та потврда недостаје, бирачки одбор треба да гласачки листић тог бирача, који се налази у запечаћеној коверти, преда локалној изборној комисији, која треба да га врати међу неупотребљене гласачке листиће.

УПУТСТВО за поступање након логичко-рачунске контроле исправности резултата унетих у овај формулар

- Ако се логичко-рачунском контролом утврди да су подаци о резултатима гласања (рубрике 11.1. до 11.5. овог формулара) **исправни**, те податке треба **ЧИТКО** преписати у Записник о раду бирачког одбора (Образац РГ-2/НП).
- Ако се логичко-рачунском контролом утврди да у подацима о резултатима **постоје грешке**, треба поново извршити логичко-рачунску контролу, па ако и даље има грешака, треба поново утврдити резултате гласања.
- Уколико се неки податак из рубрика 11.1. до 11.5. овог формулара погрешно преглеша у Записник о раду бирачког одбора, тај податак НЕ ТРЕБА ПРЕПРАВЉАТИ, већ га треба прецртати и поред њега уписати исправан. Особа која је извршила корекцију **треба да се потпише поред исправног податка**.

Најчешће формалне неправилности у Записнику о раду бирачког одбора

- Нису потписала најмање три члана бирачког одбора.
- Није потпуан – **недостаје нека страна**.
- Записник је **копија/фотокопија** (оба примерка записника који се предају су копија/фотокопија).
- Записник је **имао исправку** (рубрике од 11.1. до 11.5.) поред које није било потписа, како би се видело ко је исправку извршио.

Како треба да изгледа исправно попуњен и уредан Записник о раду бирачког одбора

- Све тачке и рубрике Записника треба да буду попуњене.
- Ако поједине рубрике Записника немају податке за уписивање, уписује се нула („0“) или повлака („-“).
- Записник мора бити **читко попуњен**.
- Записник **нема логичко-рачунску грешку**.
- Записник је **потписан од стране чланова бирачког одбора**.
- Записник је **потпуан – има све потребне стране**.
- У општинама и градовима у којима је дан расписивања избора у службеној употреби је језик националне мањине, оригинал и копија Записника о раду бирачког одбора на свим језицима морају бити предати Изборној комисији.
- Један записник је **оригинал**, други је копија.
- Записник је **имао логичко-рачунску исправку поред које стоји потпис лица које је исправку извршило**.

АКО БИРАЧКИ ОДБОР ИМА БИЛО КАКВУ ДИЛЕМУ ОКО УТВРЂИВАЊА РЕЗУЛТАТА ИЗ ОВОГ КОНТРОЛНОГ ФОРМУЛАРА, ОБАВЕЗНО ТРЕБА ДА СЕ КОНСУЛТУЈЕ СА ИЗБОРНОМ КОМИСИЈОМ.

10.2. ЛОГИЧКО-ПРЕСМЕТУВАЧКА КОНТРОЛА НА ИСПРАВНОСТА НА УТВРДЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОД ГЛАСАЊЕТО

Откако ќе го пополни Контролниот формулар и ќе ги утврди резултатите од гласањето на избирачкото место на опишаниот начин, задолжениот член на избирачкиот одбор должен е да изврши логичко-пресметувачка контрола за исправност на утврдените резултати кои ги запишал во Контролниот формулар.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Избирачкиот одбор резултатите од гласањето на избирачкото место никако не ги запишува во Записникот за работата на избирачкиот одбор без претходно да не утврди дали се исправни резултатите запишани во контролниот формулар. **Упатството за проверка на логичко-пресметувачката исправност на резултатите се наоѓа на другата страна на Контролниот формулар.**

Контролата се спроведува на следниов начин:

- првин се собираат запишаните броеви на гласовите по изборни листи, односно по кандидати за претседател на Републиката (точки во рамките на рубриката 11.5) и тој збир треба да биде еднаков на запишаниот број на важечките гласачки ливчиња (рубрика 11.4)
- на овој збир се додава запишаниот број на неважечки гласачки ливчиња (рубрика 11.3), со што мора да се добие запишаниот број на гласачки ливчиња во гласачката кутија (рубрика 11.2)
- запишаниот број на гласачки ливчиња во гласачката кутија (рубрика 11.2) може да биде само еднаков или помал од запишаниот број на гласачите кои излегле на изборите (рубрика 11.1)
- запишаниот број на гласачите кои излегле на изборите (рубрика 11.1) може да биде само еднаков или помал од запишаниот број на гласачите запишани во изводот од избирачкиот список, списокот на дополнителни промени во избирачкиот список и во евентуалниот посебен извод од избирачкиот список за гласање на гласачи во Армијата на Србија (точка 4)

После логичко-пресметувачката контрола може да се појават два случаи:

ПРВ СЛУЧАЈ:

Нема
логичко-пресметувачки
грешки

Податоците читко да се препишат во записникот

ВТОР СЛУЧАЈ:

Има
логичко- пресметувачки
грешки

Повторете ја постапката на собирање
(почнувајќи од рубриката 11.5 до рубриката 11.1)

Ако и понатаму има грешки

Повторно утврдете ги резултатите

Податоците читко да се препишат во Записникот за работата на
избирачкиот одбор

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Ако се констатира дека во резултатите запишани во Контролниот формулар постои логичко-пресметувачко несогласување на одредени резултати, избирачкиот одбор мора повторно да ги утврди оние резултати меѓу кои постои констатираното несогласување.

На пр. нема сомнеж дека запишаниот број на гласачките ливчиња во гласачката кутија мора да биде еднаков на збирот на запишаниот број на неважечки и запишаниот број на важечки гласачки ливчиња. Ако тоа, сепак, не е случај, **избирачкиот одбор мора повторно да ги преброи ливчињата, за да утврди каде погрешил!**

Околноста бројот на гласачките ливчиња во гласачката кутија да е **помал** од бројот на гласачите кои излегле на изборите укажува на тоа дека некој гласач не го ставил гласачкото ливче во гласачката кутија, што законот не го препознава како неправилност.

Меѓутоа, околноста дека бројот на гласачките ливчиња во гласачката кутија да е **поголем** од бројот на гласачите кои излегле на изборите претставува неправилност која законот ја дефинира како причина поради која локалната изборна комисија мора да го поништи гласањето на избирачкото место по службена должност, поради што избирачкиот одбор мора да провери како дошло до оваа ситуација и дали грешка направена при броењето.

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Треба да се има предвид дека одредени грешки во утврдените резултати од гласањето може да бидат последица на грешки при броењето, или и на евентуална злоупотреба, као на пр. намерно ставање на гласачките ливчиња во гласачката кутија како би бил бројот на ливчињата во гласачката кутија поголем од бројот на гласачите евидентирани во изводот дека излегле на избори. Значи, тоа подразбира дека избирачкиот одбор не може по секоја цена да ги ускладува резултатите од гласањето за да се усогласат логички, туку мора да утврди фактичка состојба и евентуално сторена грешка.

10.3. ЗАПИШУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО ВО ЗАПИСНИОТ ЗА РАБОТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР

Дури откако ќе констатира дека по извршената логичко-пресметковна контрола, резултатите од гласањето внесени во Контролниот формулар се логички-пресметковно точни, односно откако дефинитивно ќе утврди дека утврдените резултати од гласањето одговараат на состојбата на изборниот материјал, гласачкиот одбор пристапува кон пополнување на Записникот за работата на избирачкиот одбор (во натамошниот текст: Записник).

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Во општините/градовите во кои во службена употреба е некој јазик од националното малцинство, освен Записникот за работата на избирачкиот одбор кој е изработен на српски јазик и кирилско писмо, се пополнува и Записник составен на јазикот на тоа национално малцинство!

Ако во општината/градот во службена употреба се јазици на повеќе национални малцинства, се изработуваат односно се пополнуваат посебни записници на секој од тие јазици!

На почетокот, избирачкиот одбор првин треба да провери дали е пополнета Глава I од Записникот (точки 1, 2, 3 и 4) и првите три точки во рамките на Глава II (точките 5, 6 и 7), по што пристапува кон пополнување на останатите точки во рамките на Главата II и Главата IV од Записникот (тачке 12, 13, 13.1, 14 и 14.1), така што во Записникот ЧИТКО ЗАПИШУВА:

1) дали имало прекини во гласањето на избирачкото место (со заокружување на зборот „ДА“ или зборот „НЕ“) и доколку имало прекин колку траел и која е причината за прекилот – точки 8, 8.1 и 8.2 од Записникот

2) време на затворање на избирачкото место – точка 9 од Записникот

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Времето на затворање на избирачкото место претставува време во кое е гласањето завршено, што се разликува од времето во кое избирачкиот одбор ја завршил својата

работа и кое се запишува на крајот на Записникот, со оглед на тоа дека по завршување на гласањето почнува работата на избирачкиот одбор на утврдување на резултатите од гласањето.

3) дали е најден Контролниот лист во гласачката кутија (со заокружување на зборот „ДА“ или зборот „НЕ“) и доколку е пронајден дали е потпишан од страна на првиот гласач кој дошол на избирачкото место и најмалку еден член на избирачкиот одбор – точки 10 и 10.1 од Записникот

4) број на гласачи кои гласале со помош на друго лице (помагач) – точка 12 од Записникот

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Податоците за гласањето со помош на помагачи треба да опфатат и гласање на избирачкото место и гласање надвор од избирачкото место.

5) број на гласачи кои гласале надвор од избирачкото место – точка 13 од Записникот

6) број на пополнети и потпишани потврди за изборното право за гласање надвор од избирачкото место – точка 13. 1 од Записникот

7) дали биле присутни претставници на домашни и/или странски набљудувачи на избирачкото место и ако биле дали е пополнет образецот на Записникот за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор (со заокружување на зборот „ДА“ или зборот „НЕ“) – точки 14 и 14.1 од Записникот

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Записникот за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор е единствен и за изборите за народни пратеници и за изборите за претседател на Републиката, така да не се прави посебен записник за набљудувачите за избор на народни пратеници и посебен записник за набљудувачите за избор на претседател на Републиката. Затоа во двата Записници за работата на избирачкиот одбор се констатира дека е пополнет тој единствен Записник за набљудувачи на работата на избирачкиот одбор.

По запишувањето на горе наведените податоци, во записникот **ЧИТКО СЕ ПРЕПИШУВААТ** резултатите од гласањето од Контролниот формулар во Глава III од Записникот:

1) број на гласачи кои излегле на изборите - точка 11.1 од Записникот

2) број на гласачки ливчиња во гласачката кутија - точка 11.2 од Записникот

3) број на неважечки гласачки ливчиња - точка 11.3 од Записникот

4) број на важечки гласачки ливчиња - точка 11.4 од Записникот

5) број на гласови дадени за секоја изборна листа, односно број на гласови за секој кандидат за претседател на Републиката - точка 11.5 од Записникот

НАПОМЕНА:

Кај запишувањето на резултатите од гласањето, ниту една рубрика, не смее да остане празна. Тоа значи дека на пр. ако некоја изборна листа или кандидат за претседател на Републиката на избирачкото место не добиле ниту еден глас, рубриката која се однесува на бројот на гласови дадени за таа изборна листа односно кандидати за претседател на Републиката не смее да остане празна, туку во неа треба да се напише или нула („0“) или цртичка („-“).

По пополнувањето на резултите од гласањето, се пристапува кон пополнување на точката 15 од Записникот која се однесува на тоа дали членовите на избирачкиот одбор имале забелешки на постапката на спроведување на гласањето на избирачкото место (со заокружување на зборот „ДА“ или зборот „НЕ“).

Доколку во точката 15 е заокружен зборот „ДА“, односно ако членовите на избирачкиот одбор имале забелешки, потребно е да ги наведат во посебниот прилог кој е составен дел од записникот и кој ќе ѝ го приложи на локалната изборна комисија заедно со записникот.

Правилно пополнет дел од Записникот за работата на избирачкиот одбор со резултати од гласањето на избирачкото место

III. РЕЗУЛТАТИ ГЛАСАЊА		
11.1.	БРОЈ БИРАЧА КОЈИ СУ ИЗАШЛИ НА ИЗБОРЕ: (бирачи кои су се потписали и напомене у изводу из бирачког списка, евентуалном списку накнадних промена у бирачком списку и евентуалном посебном изводу из бирачког списка о бирачима који су гласали ван бирачког места)	105
11.2.	БРОЈ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА У ГЛАСАЧКОЈ КУТИЈИ:	105
11.3.	БРОЈ НЕВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	5
11.4.	БРОЈ ВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	100
11.5.	БРОЈ ГЛАСОВА КОЈЕ ЈЕ ДОБИЛА СВАКА ИЗБОРНА ЛИСТА	
<i>Редни број</i>	<i>Назив изборне листе</i>	<i>Број гласова које је добила изборна листа</i>
1.	АААА	20
2.	ББББ	0
3.	ЦЦЦЦ	35
4.	ДДДД	5
5.	ГГГГ	0
6.	ЕЕЕЕ	15
7.	ФФФФ	25
	(Навести све изборне листе, према њиховом редоследу на гласачком листићу)	

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Доколку некој податок погрешно се запише во записникот, тој не смее да се преправа, туку грешката се исправа така што тој погрешен податок се прецртува и покрај него се запишува точниот податок, со потпис на лицето кое ја извршило исправката.

Правилна исправка на грешките во записникот за работата на избирачкиот одбор

III. РЕЗУЛТАТИ ГЛАСАЊА

11.1.	БРОЈ БИРАЧА КОЈИ СУ ИЗАШЛИ НА ИЗБОРЕ: (бирачи кои су се потписали и напомене у изводу из бирачког списка, евентуалном списку накнадних промена у бирачком списку и евентуалном посебном изводу из бирачког списка о бирачима који су гласали ван бирачког места)	105
11.2.	БРОЈ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА У ГЛАСАЧКОЈ КУТИЈИ:	105
11.3.	БРОЈ НЕВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	5
11.4.	БРОЈ ВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	95100
11.5.	БРОЈ ГЛАСОВА КОЈЕ ЈЕ ДОБИЛА СВАКА ИЗБОРНА ЛИСТА	
<i>Редни број</i>	<i>Назив изборне листе</i>	<i>Број гласова које је добила изборна листа</i>
1.	АААА	20
2.	ББББ	0
3.	ЦЦЦЦ	30 35
4.	ДДДД	5
5.	ГГГГ	0
6.	ЕЕЕЕ	15
7.	ФФФФ	25
(Навести све изборне листе, према њиховом редоследу на гласанком листићу)		

2ц

2ц

Неправилна исправка на грешките во записникот за работата на избирачкиот одбор

III. РЕЗУЛТАТИ ГЛАСАЊА		
11.1.	БРОЈ БИРАЧА КОЈИ СУ ИЗАШЛИ НА ИЗБОРЕ: (бирачи кои су се потписали и напомене у изводу из бирачког списка, евентуалном списку накнадних промена у бирачком списку и евентуалном посебном изводу из бирачког списка о бирачима кои су гласали ван бирачког места)	105
11.2.	БРОЈ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА У ГЛАСАЧКОЈ КУТИЈИ:	105
11.3.	БРОЈ НЕВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	5
11.4.	БРОЈ ВАЖЕЋИХ ГЛАСАЧКИХ ЛИСТИЋА:	100
11.5.	БРОЈ ГЛАСОВА КОЈЕ ЈЕ ДОБИЛА СВАКА ИЗБОРНА ЛИСТА	
<i>Редни број</i>	<i>Назив изборне листе</i>	<i>Број гласова које је добила изборна листа</i>
1.	АААА	20
2.	ББББ	0
3.	ЦЦЦЦ	35
4.	ДДДД	5
5.	ГГГГ	0
6.	ЕЕЕЕ	15
7.	ФФФФ	25
(Навести све изборне листе, према њиховом редоследу на гласачком листићу)		

На крајот, во записникот се запишува датум и време во кои избирачкиот одбор завршил со работата, односно со пополнување на записникот.

Пополнетиот записник го потпишуваат сите членови на избирачкиот одбор или замениците на отсутните членови, што е нивна **законска обврска**.

Записникот се изработува во шест идентични примероци (на хартија за самокопирање).

Првиот, оригинален примерок од записникот ЗАДОЛЖИТЕЛНО ѝ се предава на локалната изборна комисија, која ѝ го предава на РИК.

Вториот примерок исто така ѝ се предава на локалната изборна комисија.

Третиот примерок се истакнува на избирачкото место, на јавен увид.

Преостанатите три примероци им се врачуваат на членовите или на замениците членови на избирачкиот одбор именувани на предлог на подносителите на изборните листи, односно на предлог предлагачите на кандидати за претседател на Републиката кои освоиле најголем број на гласови на избирачкото место.

Евентуално неврачените примероци од Записникот на избирачкиот одбор ѝ се предаваат на локалната изборна комисија заедно со останатиот изборен материјал.

10.4 ПОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАПИСНИКОТ ЗА НАБЉУДУВАЧИТЕ НА РАБОТАТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР

Со новиот Закон за избор на народни пратеници воведен е нов изборен документ кој го сочинува избирачкиот одбор – Записник за набљудувачите на работата на избирачкиот одбор, кој се изработува на образец пропишан од РИК.

Записникот за набљудувачите на работата на избирачкиот одбор се пополнува во текот на целиот ден, во зависност од тоа дали на избирачкото место дошол претставник на домашен или странски набљудувач.

Тоа практично значи дека избирачкиот одбор во Записникот за набљудувачите на работата на избирачкиот одбор го евидентира претставникот на набљудувачите веднаш по неговото доаѓање на избирачкото место и да му овозможи пред заминувањето од избирачкото место самиот да запише во тој записник евентуални забелешки или запазувања за спроведување на гласањето на избирачкото место.

Потребно е да се води сметка за тоа избирачкиот одбор во Записникот да запише:

- имиња и презимиња на сите претставници на набљудувачи кои биле присутни на избирачкото место;
- имињата на домашните или странски набљудувачи кои ја следеле работата на избирачкиот одбор;
- дали претставниците на набљудувачите имале забелешки на постапката на спроведување на гласањето;
- кога го напуштил избирачкото место претставникот на набљудувачите.

НАПОМЕНА:

Претставникот на набљудувачите има право самиот да ги запише забелешките и запазувањата во Записникот за набљудувачите!

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Ве потсетуваме дека претставниците на набљудувачите на избирачкото место можат да дојдат веќе при собирање на членовите на избирачкиот одбор, значи и пред отворање на избирачкото место, и на избирачкото место можат да останат се до крајот на работата на избирачкиот одбор, вклучувајќи тука и набљудување на примопредавањето на изборниот материјал во локалната изборна комисија по гласањето во зградата на општината/градот.

Не треба да се заборави дека во случај да запишал забелешки во Записникот за набљудувачите, претставникот на набљудувачите мора да се потпише во соодветната рубрика во Записникот.

Записникот за набљудувачите се изработува во шест истоветни примероци, од кои првиот (оригинален) и вториот се пилочува со првиот (оригинален) односно вториот примерок од Записникот за работата на избирачкиот одбор на спроведување на гласањето на изборите за народни пратеници, додека преостанатите четири примероци им се врачуваат на претставниците на набљудувачите присутни при завршување на работата на избирачкиот одбор.

10.5. ПАКУВАЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ

Откако ќе заврши со пополнување на Записникот, избирачкиот одбор треба во посебни пликоа да спакува:

- Контролен лист за проверка на исправноста на гласачката кутија
- неупотребени гласачки ливчиња
- важечки гласачки ливчиња
- неважечки гласачки ливчиња
- потврди за изборното право за гласање надвор од избирачкото место (потпишани и непотпишани)

На сите пликови задолжително треба да бидат наведени содржината на пликот, името на изборот, името на општината/ градот и број на избирачкото место.

Пликовите мора да бидат запечатени со налепница.

Откако ќе заврши пакувањето на изборниот материјал од парламентарните избори во пликови, односно во шлајфни, избирачкиот одбор преминува на утврдување на резултатите од гласањето за избор на претседател на Републиката и во таа цел ги презема сите претходно опишани дејности заклучно со пакување на изборниот материјал.

Откако ќе заврши со пакувањето на изборниот материјал од претседателските избори во пликови, избирачкиот одбор преминува на пакување на својот изборен материјал од двата избори во соодветни вреќи, на ист начин на кој тој материјал е донесен на избирачкото место (**сивата** вреќа ќе се користи за парламентарните избори, додека **сината** ќе се користи за претседателските избори), водејќи сметка за тоа вреќата и понатаму да е обележана со налепница.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Избирачкиот одбор мора да води сметка за тоа да не го измеша изборниот материјал од различните избори и материјалот од секој избор да биде спакуван во соодветна вреќа.

Избирачкиот одбор мора да води сметка за тоа спрејовите за обележување на прстот на гласачите, УВ ламбите и сиот

канцелариски материјал, вклучувајќи ги и ножиците, да ги стави во посебна кеса или помала вреќа во која тој материјал и бил спакуван при примопредавањето пред гласањето и така спакуван на го стави **во вреќата со изборниот материјал за парламентарни избори**. Кесата, односно помалата вреќа мора да биде затворена/заврзана, за да не се измеша нејзината содржина со останатиот материјал во вреќата.

ИСТАКНУВАЊЕ НА ЗАПИСНИКОТ НА ЈАВЕН УВИД

Откако ќе заврши со работата на утврдување на резултатите од гласањето на сите избори на кои се гласало на избирачкото место и откако ќе ги пополни сите записници за работата на избирачкиот одбор и го спакува изборниот материјал во соодветни вреќи, избирачкиот одбор **третите примероци** од сите записници за работата на избирачкиот одбор ги истакнува на избирачкото место, на јавен увид.

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ И НА РЕПУБЛИЧКИТЕ ИЗБОРИ

Во случај на истовремено одржување и на локални избори, избирачкиот одбор би требало дури по утврдување на резултатите од гласањето на републичките избори да пристапи кон утврдување на резултатите од гласањето на локалните избори.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Со закон е пропишано дека изборниот материјал на локалната изборна комисија ѝ го предава претседателот на избирачкиот одбор или негов заменик, а на примопредавањето на изборниот материјал можат да присуствуваат сите членови на избирачкиот одбор.

Со оглед на тоа дека на 3 април 2022 година, во исто време ќе се одржат парламентарните и претседателските избори, потребно е при примопредавањето на изборниот материјал покрај претседателот на избирачкиот одбор и неговиот заменик да присуствуваат и другите членови на избирачкиот одбор кои ќе помогнат во предавањето на изборниот материјал на локалната изборна комисија.

11. ПРИМОПРЕДАВАЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ ПО ГЛАСАЊЕТО

Изборниот материјал за двата изборни процеси по гласањето ѝ се доставува на локалната изборна комисија во седиштето на општината/градот. На примопредавањето можат да присуствуваат сите членови и заменици членови на избирачкиот одбор.

Изборниот материјал во согласност со Законот ѝ се доставува на локалната изборна комисија без одложување, а **најдоцна во рок од 12 часа од затворање на избирачкото место.**

За примопредавањето за секој изборен процес се изработува посебен записник.

НАПОМЕНА:

На примопредавањето на изборниот материјал и по гласањето можат да присуствуваат претставници на подносителите на изборните листи, односно предлагачи на кандидати за претседател на Републиката, како и претставници на набљудувачите на кои РИК им издал акредитации.

На локалната изборна комисија ѝ се предаваат, посебно за парламентарните и за претседателските избори:

- првиот (оригинален) и вториот примерок од Записникот за работата на избирачкиот одбор на српски јазик и кирилско писмо и на секој јазик и писмо на националното малцинство кое е во службена употреба во единицата на локалната самоуправа
- првиот (оригинален) и вториот примерок од Записникот за набљудувачите на работата на избирачкиот одбор
- извод од избирачкиот список по кој се гласало на избирачкото место
- посебен извод од избирачкиот список, ако на избирачкото место гласале и гласачи кои се наоѓаат на служење на воениот рок, на воена вежба или на образование во единиците или установите на Армијата на Србија

- пливо во кое е Контролниот лист за проверка на исправноста на гласачката кутија запечатено со налепница
- пливо со неупотребените гласачки ливчиња запечатено со налепница односно лентовидна хартија (шлајфна)
- пливо со неважечки гласачки ливчиња запечатено со налепница односно лентовидна хартија (шлајфна)
- пливо со важечки гласачки ливчиња запечатено со налепница односно лентовидна хартија (шлајфна)
- пливо со потврди за изборното право на гласачите кои гласале надвор од избирачкото место запечатено со налепница
- сигурносна затворница која е користена за запечатување на вреќите со изборниот материјал при примопредавањето на изборниот материјал помеѓу локалната изборна комисија и избирачкиот одбор пред гласањето
- по еден примерок од евиденцијата за присуство на избирачкото место на членовите и замениците на членовите на избирачкиот одбор во постојан и проширен состав

По предавањето на наведениот изборен материјал на локалната изборна комисија, **избирачкиот одбор ѝ го предава на општинската/градска управа** останатиот изборен материјал:

- две гласачки кутии
- спрејови за обележување на прстот на гласачот
- УВ ламби
- паравани за гласање
- по еден примерок од евиденцијата за присутност на избирачкото место на членовите и замениците на членовите на избирачкиот одбор во постојан и проширен состав
- штипки за идентификациските картички на членовите на избирачкиот одбор
- прибор за пишување, ножици и др.

ЗАПЕЧАТУВАЊЕ НА ВРЕЌИТЕ СО ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ

Откако ќе се изврши примопредавање на горе наведениот изборен материјал (за двата изборни процеси), вреќите во кои се ставени изборните материјали, кои се предвидени да се ставаат во вреќи, локалната изборна комисија ги **запечатува со сигурносни затворници (бела затворница за парламентарните и сина за претседателските избори)**, чии сериски броеви се запишуваат во записникот за примопредавање на изборниот материјал за парламентарните избори и во записникот за примопредавање на изборниот материјал за претседателските избори.

Во вреќите задолжително се става и онаа сигурносна затворница со која таа вреќа била запечатена на примопредавањето на изборниот материјал пред гласањето.

На запечатувањето на вреќите задолжително присуствуваат членовите на избирачкиот одбор кои го предале материјалот.

! ОБРАТЕТЕ ВНИМАНИЕ:

Во вреќата **никако не се става** следниот изборен материјал:

- Записник за работата на избирачкиот одбор
- Записник за набљудувачите на работата на избирачкиот одбор
- извод од избирачкиот список, со евентуален список на дополнителни промени и посебен извод од избирачкиот список за гласање на гласачите во Армијата на Србија
- плико со потврди за изборното право за гласање надвор од избирачкото место
- примерок од записникот за примопредавањето на изборниот материјал по гласањето помеѓу избирачкиот одбор и локалната изборна комисија
- по еден примерок за евиденцијата за присутноста на избирачкото место на членовите и замениците членови на избирачкиот одбор во постојан и проширен состав

Наведениот материјал локалната изборна комисија го става одделно од изборниот материјал кој се става во вреќа.

НАПОМЕНА:

Во пракса може да се случи ситуација на вреќата да ја нема налепницата која била залепена при примопредавањето на материјалот пред гласањето. Во тој случај локалната изборна комисија треба, **пред запечатувањето**, на вреќата со маркер да ги напише името на изборот, бројот на избирачкото место и името на општината/градот.

ПРЕДАВАЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ ЗА ГЛАСАЊЕ ВО СТРАНСТВО

Како и за прашањето предавање на изборниот материјал на избирачките одбори на избирачките места во странство пред гласањето, посебни правила за овие избирачки одбори пропишани се и во врска со **предавањето на изборниот материјал по гласањето**. Имено, избирачките одбори од избирачките места во странство изборниот материјал не ѝ го предаваат на локалната изборна комисија, туку му го предаваат директно на координаторот на РИК.

Примопредавањето се врши во Белград, во седиштето на РИК. За примопредавањето се изработува за секој изборен процес **посебен записник**.

Избирачкиот одбор го пренесува изборниот материјал од избирачкото место во странство на начин на кој се доставува дипломатска пратка, а со кој е осигурена безбедноста на изборниот материјал.

ИСТОВРЕМЕНО ОДРЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ СО РЕПУБЛИЧКИТЕ ИЗБОРИ

Ако на избирачкото место се гласало и на локалните избори, избирачкиот одбор, како и локалната изборна комисија мораат да обратат внимание на тоа да не се измешаат изборните материјали од републичките избори со локалните избори.

12. КРИВИЧНИ ДЕЛА ПРОТИВ ИЗБОРНИТЕ ПРАВА

Главата Петнаесет од Кривичниот законик пропишува кривични дела против изборните права. Во рамките на овој дел од Прирачникот, ќе ги запознаеме членовите на избирачките одбори со овие кривични дела, како и со пропишаните казни.

Повреда на правото на гласање

Член 155

(1) Кој на другиот со намера да му оневозможи вршење на правото на гласање, противзаконито нема да го запише во списокот со гласачи, ќе го избрише од тој список или на друг противправен начин ќе се спречи или попречи да гласа, ќе се казни со парична глоба или со затвор до една година.

(2) Кој со сила или закана ќе го принуди другиот на изборите, гласањето за отповикување или на референдумот врши или не врши право на гласање или да гласа за или против одреден кандидат односно предлог, ќе се казни со затвор од три месеци до три години.

Давање и примање на мито во врска со гласањето

Член 156

(1) Кој на другиот му нуди, дава, ветува награда, подарок или друга корист на изборите или на референдумот да гласа или не гласа или да гласа во корист или против одредено лице односно предлози, ќе се казни со парична глоба или со затвор до три години.

(2) Со казната од ставот 1 од овој член ќе се казни и кој бара или прима подарок или друга корист на изборите или на референдумот да гласа или не гласа или да гласа во корист или против одредено лице односно предлози.

(3) Ако делото од став 1 од овој член го стори член на избирачкиот одбор или друго лице во извршување на должноста во врска со гласањето, ќе се казни со затвор од три месеци до пет години.

(4) Подарокот или другата корист ќе се одземат.

Злоупотреба на правото на гласање

Член 157

(1) Кој на изборите или на референдумот ќе гласа наместо друго лице под негово име или на истото гласање ќе гласа повеќе од еднаш или користи повеќе од едно гласачко ливче, ќе се казни со парична глоба или со затвор до една година.

(2) Членот на избирачкиот одбор кој ќе му овозможи на другиот да го изврши делото од став 1 од овој член, ќе се казни со парична глоба или со затвор до две години.

Спречување на одржување на гласањето

Член 159

(1) Кој со сила, закана или на друг противправен начин ќе спречи одржување на гласањето на избирачкото место, ќе се казни со затвор до три години.

(2) Кој го попречува гласањето со предизвикување на нереди на избирачкото место поради што гласањето се прекинува, ќе се казни со парична глоба или со затвор до две години.

Повреда на тајноста на гласањето

Член 160

(1) Кој на изборите или референдумот ќе ја повреди тајноста на гласањето, ќе се казни со парична глоба или со затвор до шест месеци.

(2) Ако делото од став 1 од овој член го стори член на избирачкиот одбор или друго лице во извршување на должноста во врска со гласањето, ќе се казни со парична глоба или со затвор до две години.

Фалсификување на резултатите од гласањето

Член 161

Членот на органот за спроведување на изборите или референдумот или друго лице кое врши должности во врска со гласањето, кој со додавање или одземање на гласачките ливчиња или гласови при пребројувањето или на друг начин го измени бројот на гласачките

ливчиња или гласовите или објави невистинит резултат од гласањето, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

Уништување на документите за гласањето

Член 162

(1) Кој ќе уништи, оштети, одземе или прикрие гласачко ливче или некој друг документ за гласањето на изборите или на референдумот, ќе се казни со парична глоба или со затвор до една година.

(2) Ако делото од став 1 од овој член го стори член на избирачкиот одбор или друго лице во извршување на должноста во врска со гласањето, ќе се казни со затвор од три месеци до три години.